

[illegible]

राजितवहादुर श्रेष्ठ

अभिलेख

राजितवहादुर श्रेष्ठ

नेसं ११३२

अभिलेख

प्रकाशक : न्हू हिसु पुचः,
तापाहिति, यल

तिथि : नेस ११३२
विसं २०६८
ईसं २०१२

कम्प्युटर : सुजिता माःजु,
रजमाइल डेस्कटप

देव : अगिव वनेपाली

मू : १००/-

प्रति : ५०० थान

मुद्रण :

ISBN : 978-9937-8013-7-9

छद्यः लः

नेपाल-जर्मनी हस्तलिखितग्रन्थ संरक्षण परियोजनां (ई १९७०-२००१) स्वीदं राष्ट्रिय अभिलेखालय व नेपालया मेमेथाय्या सफूया माइक्रोफिल्म कयाः संरक्षण यात । उकीमध्ये राष्ट्रिय अभिलेखालय व केसर पुस्तकालयया सफू नेपाल-जर्मनी हस्तलिखितग्रन्थ सूचीकरण परियोजनां (ई २००२-२०१४) विवरणात्मक सूचीपत्र दयकाच्चंगु दु । संरक्षण परियोजनां याःगु माइक्रोफिल्मय् आपालं नेपालभाषाया अभिलेखग्रन्थ दुगुलिं उकिया बृहत्सूची दयकेत नेपालभाषा व नेपाललिपि सःपिं मालाः सूचीकरण परियोजनाय् शुरुनिसं भाजुपिं काशीनाथ तमोट, जीवनकुमार महर्जन व राजितवहादुर श्रेष्ठपिं ज्या यानाच्चंगु दु । अन द्रलंद्वः नेपालभाषा अभिलेखग्रन्थया तःधलः दयकेज्या जूगु दु । वहे दयके भवलय् लुयावःगु छुं ग्रन्थ थन म्हसीकेज्या जूगु दु । भाजु राजितं थीथी ग्रन्थमध्ये सामाजिक चाखया विषय ल्ययाः थन न्ह्यथने ज्या याःगु दु । थुपिं समुद्रं छद्यः लः काःगु जक खः । भाजु राजितया थुगु कुतलं नेपालभाषा वाङ्मयया ख्यः भचा चकंका ब्यूगु दु । थुगु सफू पुलांगु नेपालभाषा अध्ययन अनुसन्धान याइपिनिगु निंतिं तिवः जूगु दु ।

- काशीनाथ तमोट

सुभाय्

नेपालमण्डलया भूमिपुत्र जुयाः आदिकालनिसं जनजीवन न्ह्याकावयाच्चपिं नेवाःतय्सं थःगु मांभाषा नेपालभाषायात थौतकं जीवित यानातःगु सर्वथा गर्वया खँ खः । नेवाः पुर्वजं थःपिनिगु मांभाय्या माध्यमं आपालं च्वन्ह्याःगु साहित्यया धुकू जायकावन । साहित्य जक मखु पेशागत ग्वाहालि जुइगु गुलिखे ग्रन्थ नं मांभाषां हे च्वयावन गथेकि - ज्योतिषसम्बन्धी, कर्मकाण्डसम्बन्धी, नृत्यसम्बन्धी, वास्तुकलासम्बन्धी आदि । थज्यागु मूवंगु ग्रन्थ इलय्ब्यलय् विदेशीतय्त उपहार बीगु, मीगु, खुसिइ चुइकेछ्वय्गु, द्यः भाःपिया सुयातं मक्यंसे आगमय् स्वथनाः द्यःपुज्याना तय्गु आदि विनाशकारी ज्या नं जुयाच्चंगु दु । ऐतिहासिक वस्तु देशया जक मखु, विश्वया हे सम्पदा खः, उकिं पुलांगु वाङ्मयया नं संरक्षण, संवर्द्धनया कुतः प्यखेरं जुइमाः ।

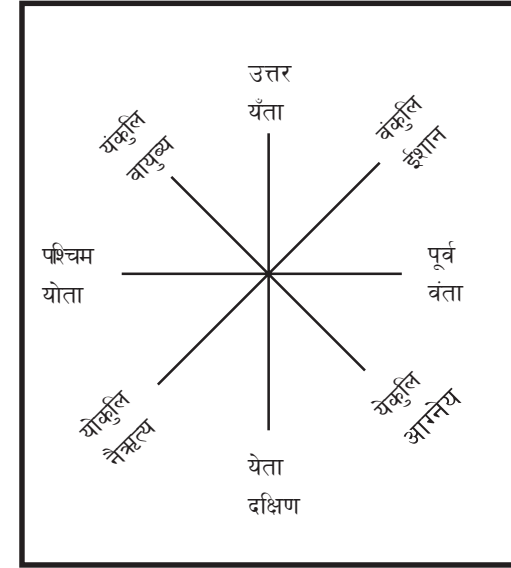
न्हापाया सामाजिक, राजनैतिक, आर्थिक, धार्मिक संरचनागत स्वरूपया अध्ययन याय्त थज्यागु पुलांगु वाङ्मयं आपालं ग्वाहालि याइ । थुलि जक मखु प्राचिन भाषाया भाषिक स्वरूप अध्ययनय् नं ग्वाहालि याइ । उकिं राष्ट्रिय अभिलेखालयस सुरक्षित जुयाच्चंगु छुं छुं पुलांगु नेपालभाषां च्वयातःगु पुलांगु रचनायात पित बीगु कुतः यानागु खः । जिगु कुतः सार्थक याय्त ग्वाहालि यानादीपिं काशीनाथ सर, प्रा. प्रेमशान्ति तुलाधर, सुजिता माःजु, जीवनकुमार महर्जन, रवी आचार्य, अगिव वनेपालीयात सुभाय् देछानाच्चना ।

सफू प्रकाशक न्हू हिसु पुचःयात नं आपालं सुभाय् ।

- राजितवहादुर श्रेष्ठ

धलः

विषय	पौल्याः
अभिलेखालय दुनेच्वंगु	
थीथीसफूया सूचीकरण - छगू अध्ययन	७
नेपाल जर्मन हस्तलिखित सूचीनिर्माण परियोजनां न्त्याकाच्वंगु सूचीनिर्माण सम्बन्धी छुं खँ	१७
काकचरित्र	२६
हरसिद्धि वंशावली	३८
नेपालराजवंशावली	४४
डाताभलडिप्याखन	५१
भुखाय्	६२
स्वप्नपरीक्षा	६९

- १) सरकारी भवत
- २) सरकारी भवत सुरक्षित रुपं तइगु थाय् वा भवन
- ३) सरकारी भवतात सुरक्षित याइगु प्रशासनिक व्यवस्था

अभिलेखालय दुनेचवंगु थीथी सफूया सूचीकरण - छगू अध्ययन

न्हयथना:

लिख् धातुइ अभि उपसर्ग तना: अभिलेख खँव: ज्यानात:गु ख: । साधारण बोलिचाली भाषां धाय्गु ख:सा प्राचीन भाषां च्वयात:गु लिखित (हस्तलिखित ग्रन्थ, शिलापत्र, ताम्रपत्र, ताडपत्र, काष्ठपत्र, भुजापत्र, कागजपत्र)यात हे अभिलेख धाइ । अंग्रेजीं अभिलेखयात आर्काइभस् (Archives) धाइ । आर्काइभस् खँव:या उत्पत्ति ग्रीक खँव: आर्चीयन (Archeion) पाखें जूगु ख: । थ्वहे ग्रीक आर्चीयन खँव:या त्रिमिक विकास जुजुं लैटिन भाषाय् आर्चीभियम (Archivium) जूवन । आर्चीभियम धैगु उगु थाय् गन सार्वजनिक वा सरकारी भवत सुरक्षित याना: तयातइ । लैटिन खँव: आर्चीभियनयात फ्रांसेली भाषाय् न्हापां लार्चाइभ (Larchive) एक वचनय् छ्यलात:गु ख:सा लिपा लेस आर्चाइभस (Les Archives) धका: बहुवचनय् छ्यलेगु यानाहल । फ्रान्सेली थ्वहे लेस आर्चाइभस खँव:यात हे अंग्रेजीइ आर्काइभस बहुवचनया रुपय् कायम जूवन । आर्काइभस खँव:या स्वंगू अर्थ दु -

अभिलेखालयया विकासक्रम

अभिलेखालयया संस्थागत विकास संभवत: दकले न्हापां प्राचीन ग्रीसं न्ह्या:गु खनेदु । इशा पूर्व न्यागूगुनिसें प्यंगूगु शताब्दीया दुने ग्रीकय् च्वंपिन्सं थ:पिनिगु महत्वपूर्ण रेकर्डत मेट्रेनया देगलय् (Temple of Metreon-mother of gods) तय्गु यात । थन इमिसं सन्धिपत्र, सदनया कारवाही सम्बन्धी भवत, सदनं पास जूगु नीतिनियम व ओलम्पिकय् त्या:पिनिगु नामावली तय्गु यात । आधुनिककालय् संभवत इंसं १३०२ पाखे इटालीया बोलंग धैगु शहरय् दकले न्हापां अभिलेख विशेषज्ञ हे नियुक्ति या:गु ख: । अभिलेख संरक्षणया विचा: इटालीं बेलायतपाखे न्ह्यात । एडवर्ड प्रथमं (१२७२-१३०७) लण्डनया टावरय् रेकर्ड अफिस स्थापना या:गु ख: । एलिजावेथ प्रथमं (१५५८-१६०३) सन् १५७८ य् स्टेट पेपर अफिसया स्थापना यात । सन् १७८९ य् फ्रान्सय् जूगु राज्य क्रान्ति लिपा नेडानल एसेम्बलीं १२ सेप्टेम्बर १७९० या छगू कानून अनुसार आर्काइभस नेसनल अफ पेरिस (Archives Nationales of Paris) या स्थापना यात । बेलायतय् हाकनं १४ अगष्ट १८३८ य् पब्लिक रेकर्ड अफिस स्थापना यातसा लिपा अमेरिकाय् १९ जुन १९३४ स राष्ट्रिय अभिलेखालय स्थापना यात ।

थुकथं अभिलेखालयया स्थापना याय्मा: धैगु भावना हलिं न्यंक न्यनाचवंगु इलय् थुकिया प्रभाव भारतय् नं लात । भारतय्

अंग्रेज सरकारं १८९१ य् कलकत्ताय् स्थापना याःगु इम्पीरियल रेकर्ड विभाग लिपा १९३७ य् दिल्ली स्थानान्तरण यातसा नेपालय् नं अभिलेख तय्गु परम्परा तसकं पुलां जूसां आधुनिक विचाधाराया अभिलेखालय स्थापना याय्गु म्हगस विसं २०२४ सालय् तिनि पूवन ।

राष्ट्रिय अभिलेखालय :

मल्लकालनिसें यैं, यल व ख्वपया लाय्कुली सफू मुंकेगु चलन दु । थथे लाय्कुली सुरक्षित यानातःगु पुलांगु हस्तलिखित ग्रन्थ मुंकाः श्री ३ महाराज वीरशम्सेरं छगू सफू-कुथि स्थापना यात । थ्वहे सफू-कुथियात वीर पुस्तकालय धकाः नां छुत । थुकीयात आधुनिक अभिलेखालयया रूपय् विकास याय्गु ज्या विसं २०२४ सालय् जुल । सरकारी स्तरं स्थापित जूगु थ्वहे राष्ट्रिय अभिलेखालयं थीथी व्यक्ति, संघसंस्थापिनि संकलनय् लानाच्चंगु पुलांगु ऐतिहासिक सफूत नं मुंकेगु ज्या यात । दाता राष्ट्रया पूर्ण सहयोग व शुभदृष्टि लाःगुलिं अभिलेखालयं सफूत मुंकेगु ज्या जक मयासे मुनाच्चंगु थीथी अभिलेखया माइक्रोफिल्म दय्केगु व सूचीकरण याय्गु ज्या समेत न्ह्याकल । राष्ट्रिय अभिलेखालययात खासयानाः जर्मनी सरकार पाखें आपालं ग्वाहालि जूगु लुमकेबहजू ।

अभिलेख मुंकेगु व संरक्षण याय्गु निंतिं जर्मनी सरकार पाखें न्ह्याकूगु निगू परियोजना विशेषकथं उल्लेखनीय खनेदु -

क. नेपाल जर्मनी हस्तलिखित ग्रन्थ संरक्षण परियोजना

Nepal German Manuscript Preservation Project

पुलांगु अभिलेखत मुंकेगु तातुनाः जर्मन सरकारं सन्

१९७० निसैं २००१ तक परियोजनाया रूपय् ज्या न्ह्याकल । थुगु परियोजनापाखें आपालं व्यक्ति व संस्थापिनिगु संरक्षणय् ल्यनाच्चंगु तसकं हे पुलांगु, महत्वंजाःगु अभिलेख जनसमक्ष हय्त आपालं ग्वाहालि यात । थुगु परियोजनाअन्तर्गत थीथी अभिलेख सुरक्षित याय्त फुक्क अभिलेखया माइक्रोफिल्म दय्केगु व प्रारम्भिक सूचीकरण याय्गु ज्या जुल । गुकिंयानाः अध्ययन अनुसन्धान याइपिसं पुलांगु सफू हे पुइकाः अध्ययन याय्माःगु वाध्यता मन्त । माइक्रोफिल्म जक स्वयाः अध्ययन याःसां गात । थथे माइक्रोफिल्म जक स्वयाः अध्ययन याय्बलय् ई म्हंचाइगु छखे दुसा मेखे पुलांगु अभिलेख नष्ट जुइगुपाखें नं बचे जुल । थुकथं जर्मन सरकारपाखें न्ह्याकूगु थुगु परियोजनापाखें अभिलेख सुरक्षित धंगं यथास्थिती संरक्षण यानातय्त आपालं ग्वाहालि जूवंगु दु ।

थुगु परियोजना अन्तर्गत थाय्विशेषयात प्राथमिकता बियाः सफू माइक्रोफिल्म याय्गु ज्या जुल । गथेकि -

माइक्रोफिल्म मुंकातःगु थाय् अभिलेख ल्याः

A	राष्ट्रिय अभिलेखालय	२५८०३ थान
B	राष्ट्रिय अभिलेखालय	११११५ थान
C	केशर पुस्तकालय	१३३९ थान
D	राष्ट्रिय अभिलेखालय (प्राइभेट)	२१०१ थान
E	काठमाडौं (प्राइभेट)	४८७१७ थान
F	कास्की, गोर्खा	१२५७ थान

G	भक्तपुर	६२०२ थान
H	पाटन	
	(प्राइभेट)	११८३६ थान
I	वनेपा	१७४३ थान
M	जनकपुर	२२०६ थान
P	पशुपतिनाथ	३५२ थान
R	राजविराज	२१८ थान
S	?	५४ थान
T	त्रिभूवन विश्वविद्यालय	६०६ थान
X	रिल प्राप्त मजगु	८७० थान (सरकारी)
		संभौतासिवें न्ह्यःया)

स्वीदँ मयायक न्ह्याःगु थुगु परियोजना अन्तर्गत माइक्रोफिल्म जूगु थीथी अभिलेखया प्रारम्भिक सूचीकरण नं तयार याःगु दु । थुगु सूचीकरणयात दुवालाः स्वयंबले माइक्रोफिल्म जूगु थीथी सफूया ल्याःचाः थुकथं दु -

छ्यलातःगु वस्तुया आधारय् :

छ्यलातःगु वस्तु	ल्याः	दकले पुलांगु नेसं कथं
थ्यासफू	३२,०५९ थान	नेसं १० (?)
भोजपत्र	३४२ थान	नेसं ८१६
लिथोपत्र	८११ थान	
नीलपत्र	१०९ थान	
ताडपत्र	३६६६ थान	नेसं १२३
पेपर रोल	७० थान	नेसं ९४२
प्रिण्टेड बुक	३६८ थान	नेसं ९३९

कपी बुक	३ थान	नेसं ७६२
कपरप्लेट	१ थान	
उल्लेख मजगु	७७१२३ थान	नेसं १११

छ्यलातःगु भाषाया आधारय् :

छ्यलातःगु भाषा	ल्याः	दकले पुलांगु नेसं कथं
अवधिभाषाभाषा	२९२ थान	नेसं ९१८
बेङ्गालीभाषा	११ थान	नेसं ८१०
सिंहलिभाषा	२ थान	
अंग्रेजीभाषा	५ थान	
गुजरातीभाषा	२ थान	
हिन्दीभाषा	१,००५ थान	नेसं ७८०
पर्सियनभाषा	१ थान	नेसं ८१०
किरातिभाषा	६ थान	
मैथिलीभाषा	१६५ थान	नेसं ७७७
नेपालीभाषा	४,२०१ थान	
पालीभाषा	१० थान	नेसं ९४१
मराठीभाषा	१० थान	
संस्कृतभाषा	१,०८,१९९ थान	नेसं १०
तिब्बतभाषा	२४ थान	
उर्दुभाषा	६ थान	
नेपालभाषा	१५,११७ थान	नेसं १०३
प्रकृतभाषा	१९ थान	नेसं २२१
खाली	४२ थान	

चव्य उल्लेख जूगु नेपालभाषाया सफू ल्याः १५११७ य्
संस्कृत व मेमेगु भाषात नं ल्वाकः ज्यानाच्वंगु दु । मुक्कं नेपालभाषां
जक चव्यातःगु सफू थान ३६६० जक दु ।

छ्यलातःगु लिपिया आधारय् :

लिपि	ल्याः	दकले पुलांगु नेसं कथं
बंगाललीलिपि	९८ थान	
देवनागरीलिपि	६५१७८ थान	
गुप्तलिपि	३२ थान	नेसं १५९
किरातिलिपि	२७ थान	
लैतिनलिपि	२ थान	
मैथिललिपि	२२४६ थान	नेसं ३३९
बर्मेशलिपि	१ थान	
साउथ इण्डियनलिपि	५३ थान	
तिबेटनलिपि	२६ थान	नेसं ८१०
नेपाललिपि	४६११५ थान	नेसं ९४
विविध	८ थान	
खाली (उल्लेख मजूगु)	४५ थान	

विषयया आधारय् :

विषय	ल्याः	दकले पुलांगु नेसं कथं
आगमविषय	८३ थान	नेसं २९०
अलंकार	३२६ थान	नेसं ५२४
आयुर्वेद	२७९६ थान	नेसं १११

अवदान	६४३ थान	नेसं ३८६
बौद्ध (मेमेगु नापं)	८७७८ थान	नेसं १२३
बौद्ध सुत्र	९९९ थान	नेसं १२३
भक्ति	२८३ थान	नेसं ७९४
छन्दशास्त्र	२१३ थान	नेसं ७५८
चित्र	३५ थान	नेसं ६५६
दर्शन	८५ थान	नेसं ८९१
धर्म (पुराण व मेमेगु)	२५२१ थान	नेसं १६९
धारणी	१४८० थान	नेसं ४०९
डकुमेण्ट	२९० थान	नेसं ५७४
गणित	१०४ थान	नेसं ८८८
इतिहास	२६३ थान	नेसं ६७९
ज्योतिष	६९२१ थान	नेसं १८१
जातक	६० थान	नेसं ७७३
जैन	३ थान	
कथा	१००६ थान	नेसं ४९५
काव्य	२६४० थान	नेसं ३४०
कामशास्त्र	१५२ थान	नेसं ४८६
कर्मकाण्ड	३०९४१ थान	नेसं १०
कोश	९०९ थान	नेसं २३९
मन्त्र	१४६८ थान	नेसं ९४
महाभारत	१४५० थान	नेसं १५७
मिमांशा	१२८ थान	
नाटक, नाट्यशास्त्र	१८९१ थान	नेसं २७६

नीति	१९१५ थान	नेसं २७६
न्याय	१४०२ थान	नेसं ३३९
पुराण	२५४४ थान	नेसं १६७
पेरियोडिकल	४३ थान	नेसं १०६७
रामायण	८९४ थान	नेसं ६५७
साहित्य	९९ थान	नेसं ९२८
सुभाषित	४१ थान	नेसं ७७४
संगीत	९५७ थान	नेसं ५४४
सांख्य	७५ थान	नेसं ९७८
स्तोत्र	२८९०७ थान	नेसं १००
शास्त्र	९७५ थान	नेसं १५८
शील्पशास्त्र	३५ थान	नेसं २८८
शैवतन्त्र	९४३ थान	नेसं १५८
तन्त्र	४३४३ थान	नेसं १३३
उपनिषद्	८१२ थान	नेसं २९०
वेद	२३४६ थान	नेसं १४७
वास्तुशास्त्र	६० थान	नेसं ८०८
वैशेषिक	२० थान	नेसं ८०४
वेदान्त	१४३१ थान	नेसं ५३
वैष्णवतन्त्र	६० थान	नेसं १४७
व्याकरण	२३५९ थान	नेसं २७६
योग	४३३ थान	नेसं २७९
विविध	१९० थान	नेसं ४००
खाली (उल्लेख यानामतःगु) ३३८ थान		नेसं ५१०

सफूया अवस्थाया आधारय् :

स्यनाच्चंगु सफूया ल्याः ३३६९१ थान

पूमवंगु सफूया ल्याः ४०७५१ थान

पूवंगु सफूया ल्याः २१२ थान

स्यनाच्चंगु व पू नं मवंगु सफूया ल्याः १९४१६ थान

पूवंगु तर थाय्थासय् स्यनाच्चंगु सफूया ल्याः २७ थान

ख. नेपाल जर्मन हस्तलिखित ग्रन्थ सूचीकरण परियोजना**Nepal German Manuscript Cataloguing Project**

जर्मन सरकारपाखें न्ह्याकूगु न्हापांगु परियोजनायात हे निरन्तरता बीगु कथं माइक्रोफिल्म जूगु थीथी सफूया सही तथ्यांक पिकाय्गु तातुनाः हाकनं मेगु परियोजना - नेपाल जर्मन हस्तलिखित ग्रन्थ सूचीकरण परियोजना न्ह्याकल । थुगु परियोजना सन २००२ निसें न्ह्यानाच्चंगु हे दनि । थुगु परियोजना पूवनकि माइक्रोफिल्म जुयाच्चंगु थीथी सफूया बारे सही तथ्याङ्क प्राप्त ज्वी ।

दाताराष्ट्र-जर्मनया शुभदृष्टिं यानाः पुलांगु अभिलेखत संरक्षण याय्त आपालं ग्वाहालि जूगु दु । अभ्र नं गुलिखे सफूत अव्यवस्थित अवस्थाय् वाय्त्यफाय्त्य जुयाच्चनतिनि जुइ । थज्याःगु ऐतिहासिक, धार्मिक, सामाजिक, राजनैतिक, भौगोलिक महत्वं जाःगु थीथी अभिलेखत नष्ट ज्वीगुपाखे सकसित सचेत याय्त छ्गू चेतनामूलक ज्याभ्वःत सरकारी स्तरं वा नीजिस्तरं पितवी हथाय् जुइधुंकूगु दु । लिधँसा

Preliminary list of Manuscripts, Blockprints and Historical Documents microfilmed by the Nepal-German Manuscript Preservation Project

नेपाल जर्मन हस्तलिखित सूचीनिर्माण परियोजनां न्ह्याकाच्वंगु सूचीनिर्माण सम्बन्धी छुं खँ

न्हयखँ

नेपाल-जर्मनी हस्तलिखितग्रन्थ संरक्षण परियोजना (NGMPP) सन् १९७० निसैं सन् २००१ मार्च तक न्ह्यात । थुगु परियोजनाअन्तर्गत राष्ट्रिय अभिलेखालय, केशर लाइब्रेरि लगायत विभिन्न थासय् सुरक्षित जुयाच्वंगु पुलांगु हस्तलिखित ग्रन्थ, ताडपत्र, भोजपत्र आदिया माइक्रोफिल्म निर्माण यात । माइक्रोफिल्म जूगु ११४५०० थान विभिन्न अभिलेखया प्रारम्भिक संक्षेप सूची निर्माण याय्गु ज्या नं संपन्न जुल । थुगु प्रारम्भिक सूची निर्माणयात व्यापकता बीगु ताःतया सन् २००२ अगष्ट १६ खुन्हु तत्कालीन श्री ५ या सरकार व हाम्वर्ग युनिभर्ससिटीया दथुइ नेपाल-जर्मनी हस्तलिखित सूचीनिर्माण परियोजना न्ह्याकेगुली हस्ताक्षर जुल । थुगु परियोजनाया दाता जर्मन रिसर्च फाउण्डेशन खः । थुगु सूचीनिर्माण परियोजनाय् डा. ड्रागमीर डिमिट्रोभ, डा. अलवर्ट हानिस, प्रो. माधवसरण उपाध्याय, भीमप्रसाद कंडेल, ऐश्वर्यधर शर्मा, काशीनाथ तमोट, डा. दिवाकर आचार्य, जीवन महर्जन, राजितवहादुर श्रेष्ठ, रामहरि तिमिल्सिना,

रवि आचार्य, निराजन काफ्ले, राजन खतिवडा, डोरोथी फोट, अन्जा मोरडिक, ओलिभर हन, अर्ना अलमोगी आदि सूचीकर्ताया रुपय् ज्या यानाच्वंगु दु । (www.index.html)

वृहत् सूचीपत्र :

सूची निर्माण विशेष याना: स्वंगू कथं याय्गु चलन दु ।

१. सामान्य सूची (A Catalogue)

२. विवरणात्मक (वृहत्) सूची

(A Descriptive Catalogue)

३. सूचीया सूची (Catalogus catalogorum)

नेपाल जर्मन हस्तलिखितग्रन्थ सूचीकरण परियोजनां धाःसा माइक्रोफिल्म जूगु मध्ये न्हापांगु चरणय् राष्ट्रिय अभिलेखालयस दुगु सफूया जक विवरणात्मक सूची दय्केगु ज्या न्ह्याकाच्वंगु दु । थुगु परियोजनां नेपाल जर्मन हस्तलिखितग्रन्थ संरक्षण परियोजना तयार याःगु सामान्य सूची (प्रारम्भिक संक्षेप सूची) व संवन्धित अभिलेखया माइक्रोफिल्म अध्ययन अनुसन्धान याना: उकिया लिधंसाय् वृहत् सूचीपत्र निर्माण यानाच्वंगु खः । निर्माण जुयाच्वंगु थुगु सूचीपत्रय् अभिलेखया बारे आपालं खँ उलातःगु दु । गुकिं याना: अभिलेख अध्ययन अनुसन्धान याइपिं शोधकर्ताया निंतिं विभिन्न कथं पुरक जानकारी प्राप्त जुइ । थुगु वृहत् सूचीपत्रय् छुं नं अभिलेखया बारे क्वय् न्हयथनाकथंया जानकारी प्राप्त याय्फइ -

क्रम संख्या (Inventory No.)

रिल संख्या (Reel No.)

शीर्षक (Title)

विशेष विवरण (Remarks)
 ग्रन्थकार (Author)
 विषय (Subject)
 भाषा (Language)
 ग्रन्थ विशेषता (Text Features)
 सन्दर्भ (Reference)
 कृतज्ञता (Acknowledgement)

हस्तलिखितग्रन्थ विवरण (Manuscript Details)

लिपि (Script)
 वस्तु (Material)
 अवस्था (State)
 आकार (Size)
 बन्धन विवर (Binding Hole)
 पत्र (Folios)
 प्रतिपत्र पङ्क्तिसंख्या (Lines per Folio)
 पत्रांक (Foliation)
 किपा (Illustrations)
 लिपिकार (Scribe)
 प्रतिलिपि समय (Date of Copying)
 प्रतिलिपि स्थान (Place of Copying)
 राजा (King)
 दाता (Donor)
 स्वामी / वितरक (Owner / Deliverer)

उपलब्ध स्थान (Place of Deposit)
 लगत संख्या (Accession No.)
 सम्पादनार्थ प्रयुक्त (Used for Edition)
 हस्तलिखित ग्रन्थया विशेषता (Manuscript Features)
 उद्धृतांश (Excerpts)
 आदि (Beginning)
 अन्त्य (End)
 उपपुष्पिका (Sub-colophons)
 पुष्पिका (Colophon)

माइक्रोफिल्म विवरण (Microfilm Details)

रिल संख्या (Reel No.)
 माइक्रोफिल्म जूगु ई (Date of Filming)
 माइक्रोफिल्म जूगु पत्र संख्या (Exposures)
 चित्रपत्र (Slides)
 प्रयुक्त प्रति (Used Copy)
 माइक्रोफिल्मया प्रकार (Type of Film)
 विशेष विवरण (Remarks)
 सूचीनिर्माता (Catalogued by)
 मिति (Date)
 कृतिसूची (Bibliography)

(स्रोत : NGMCP Index Card Template)

चवय् न्हयथनागु प्रत्येक विवरण वृहत सूचीइ दइगुलिं
 शोधकर्तायात अभिलेख मस्वसें हे उगु अभिलेखसम्बन्धी आपालं जानकारी

प्राप्त जुइ । थुगु वृहत सूचीया छगू विशेषता धइगु अभिलेखया आदि व अन्त्य नितां रोमनलिपिं ल्हययातइ । थथे आखः ल्हययबलय् छुं छुं चिन्हया प्रयोग याय्गु गुकिंयानाः अभिलेखया बारे सही जानकारी दइ धैगु मनन यानाः परियोजनापाखें छुं छुं चिन्ह प्रणालीया विकास याःगु दु ।

चिन्ह प्रणाली

पुलांगु ग्रन्थय् छु च्यातःगु खः, उकियात सही जानकारी बीत परियोजनां लिपिविद् व मेपिं आपालं विद्वानपिनिगु मंकाः सहलह यानाः चिन्ह प्रणाली क्वछ्यूगु दु । हाल सूचीकर्तातय्सं उगु हे चिन्ह प्रणालीयात आधार दय्काः अभिलेखया आदि व अन्त्य ल्हययगु ज्या जुयाच्चंगु दु । उद्धरण याइबलय् छ्यलेमाःगु मुख्य मुख्य चिं -

- ❖ लिपिकार वा च्वमिं पत्रया दकले न्हापां शुभचिं (मंगलचिं वा स्वस्तिचिं नं धाइ) च्यातइ उकियात थुइकेत सूचीनिर्माता थुगु चिं छ्यलेमाः ।
- /// पुलांगु अभिलेख सुरक्षित धंगं तयातइ मखुगुलिं किलं वा लखं नयाः स्यनेफु, गुइफु । यदि थथे गुनाः आखः मन्त मन्त धाःसा आखः मदुगु थासय् थुगु चिं छ्यलेमाः । यदि आखःग्वः थुलि मन्त धैगु अनुमान याय्फःसा गुलि आखःग्वः मदुगु खः उलि आखःग्वःया ल्याः नं च्वय्माः । मदुगु आखःग्वःया ल्याः अन्दाज याय्मफुसा ल्याः मच्चःसां ज्यू ।
- .. हस्तलिखितग्रन्थ, ताडपत्र वा अन्य अभिलेखया पाना मस्यं, मगू तर लः, मसि वानाः वा धुसि दायाः आखः व्वनेमफुत धाःसा व्वनेमफुगु थासय् सूचीनिर्मातां थुगु चिं छ्यलेमाः ।

च्वय् धयाथें ज्याःगु अवस्थाय् आखः व्वनेमफु तर थ्व हे आखः जुइमाः धैगु विभिन्न दृष्टिकोणं निश्चित जुलधाःसा थुगु चिं दथुइ सूचीनिर्मातां थःम्हं आखः तनेमाः ।

- () थ्व चिं नं च्वय् न्हयथनागु अवस्थाय् हे आखः व्वनेमफुत व निश्चित नं याय्मफुत धाःसा अन्दाज यानागु आखः तनेगु नितीं सूचीनिर्मातां छ्यलेमाः ।
थ्व चिंया दथुइ सूचीनिर्मातां तनातःगु आखः मिले जुइ नं फु वा मजुइ नं फु । अथे हे पत्रल्याः व भवःल्याः च्वय् नं सूचीनिर्मातां थ्वहे चिं छ्यलेमाः ।
- (!) लिपिकारं वा च्वमिं च्यातःगु खँग्वः अशुद्ध मिले मजुल धाःसा उगु अशुद्ध खँग्वःया ल्यूने थुगु चिं छ्यलेमाः । तर आपा हे गल्ली दत धाःसा प्रत्येक अशुद्ध खँग्वःया ल्यूने थ्व चिं छ्यलेमज्यू । उकिया जानकारी हस्तलिखित ग्रन्थया विशेषताय् बीमाः ।
- [[]] लिपिकार वा च्वमिं च्वच्चवनीबलय् आखः त्वःफित धाःसा काकपादचिं बियाः च्वय्, क्वय्, जव, खव वा न्ह्याथाय् नं आखः तनातय्फु । थज्यागुया तनातःगु आखःया जानकारी बीत सूचीनिर्मातां थुगु चिंया दथुइ तनातःगु आखः दुथ्याकेमाः ।
- [] लिपिकारं छुं आखःग्वः च्वय्माःगु तर च्वयामतल गुकिंयानाः अर्थ स्पष्ट मजुल धाःसा अर्थ स्पष्ट याय्त सूचीनिर्मातां थःगु विवेकं थुगु चिंया दथुइ उगु आखः तनेमाः ।

- - - लिपिकारं मूग्रन्थं आखः ल्ह्यबल्य् पाठ याय्मफयाः मल्ह्यसे थाय् त्वःतातल धाःसा थज्याःगु थासय् सूचीनिर्मातां थुगु चिं छ्यलेमाः ।
- X X X लिपिकारं मूग्रन्थं आखः ल्ह्यबल्य् आखः ल्ह्यय् त्वःमंगु थासय् सूचीनिर्मातां जानकारीया निंतिं थुगु चिं छ्यलेमाः ।
- <<>> लिपिकारं च्वयाः गल्ती जूगु महसुस यानाः आखः म्हुयातल धाःसा अज्याःगु आखःया जानकारी बीत सूचीकर्ता थज्याःगु चिं छ्यली । म्हुयातःगु आखः पाठ याय्फःसा उगु आखः थ्व चिंया दथुइ तय्माः, यदि पाठ याय्मफुत धाःसा मतःसां ज्यू ।
- < > च्वय्म्वाःसां लिपिकारं लिसाकयाः (दोहोरे यानाः) च्वयातल तर म्हुयामतल धाःसा सूचीनिर्मातां थुकिया जानकारी थुगु चिंया दथुइ उगु म्वाय्कं लिसाकयाः च्वयातःगु आखः दुथ्याकेमाः ।
- (...) सूचीकर्ता अभिलेखया अंश उद्धरण याइबल्य् न्ह्यःने ल्यूने वा दथुइ छुं जानकारी मदुगु अनावश्यक खँ वल धाःसा । अज्याःगु खँ च्वय्म्वाः उकिया थासय् थुगु चिं छ्यलेगु व लिपा हानं मेगु च्वयायंकेगु ।
- O ताडपत्र, ब्यंसफू वा अन्य छुं नं हस्तलिखित ग्रन्थ चिनातय्त् ग्रन्थया दथुइ छगू वा निगू प्वाः तयातःगु दइ । सूचीनिर्मातां आखः उद्धरण यायां वनेबल्य् थज्याःगु प्वाः वल धाःसा अज्याःगु थासय् थ्व चिं छ्यलेमाः ।
- ※ पाठया दथुइ, दथुइ चित्र वल धाःसा थुगु चिं छ्यलेमाः ।

च्वःम्हं बाहेक मेपिं सुनां मथुइमा धकाः न्हापा मन्त्र वा मेमेगु श्लोकत च्वइबल्य् कुटाक्षरया प्रयोग याइ । थथे कुटाक्षर वइबल्य् व्वनेफःसा व्वनावीगु मफुसा थुगु चिं छ्यलेमाः ।

- ❀ छुं नं अभिलेखया अन्तय् (प्रायः पुष्पिका वाक्यय्) सजावतया निंतिं स्वांथे ज्याःगु चिं छ्यलेगु चलन दु । थज्याःगु चिंया संकेत कथं सूचीनिर्मातां थुगु चिं छ्यलेगु ।
- लिपिकारं संक्षेपीकरण यानाः च्वयातःगु थासय् थुगु चिं छ्यलेमाः । गथे कि लिपिकारं 'उवाच' यात 'उ' जक च्वयातल धाःसा 'उ' धुंकाः थ्व चिं तनेमाः ।
- सूचीनिर्मातां स्वयं संक्षेपीकरण यात धाःसा चाहिं थुगु चिं छ्यलेमाः ।
- . , अल्पविराम, अर्धविरामया चिं वःथाय् छ्यलीगु चिं ।
- | ग्रन्थया वाक्य वा अनुच्छेदया अन्तय् थज्यागु चिं वइ । थुकियात छत्याक्क भासु (एक दण्ड) नं धाय्गु याः । (स्थापित, ११२०:४५)
- || थ्व नं वाक्य वा अनुच्छेद क्वचालकि छ्यलीगु चिं खः । थुकियात नित्याक्क भासुचिं (द्विदण्डी) नं धाय्गु याः ।
- || || अनुच्छेद क्वचालकि छ्यलीगु चिं ।
- थज्यागु चिं वलकि (।) जक छ्यःसां गाः ।

थुगु चिन्हप्रणालीकथं चिं छ्यलेबल्य् आपा खँ ध्वाथुइ तर लिपिकारं न्ह्यःने च्वय्माःगु ल्यूने व ल्यूने च्वय्माःगु न्ह्यःने च्वल धाःसा लिपिकारं आखःग्वःया च्वय् भिंकाः व्वं धाय्त् १ २ च्वइ तर

लिपिकारं थथे च्वयातल धकाः उकिया जानकारी बीत सूचीनिर्मातां छु चिं छ्यलेगु ? थुकी धाःसा परियोजनाया थुगु चिन्ह प्रणाली मौन खनेदु । थुकिया नितीं नं छुं व्यवस्था याय्माःथें च्वं ।

सूचीनिर्मातां गद्य खःसा गद्य शैलीं व पद्य खःसा पद्य हे शैलीं पाठ उद्धरण याय्माः । पत्र संख्या अनिवार्य बीमाः तर भवःल्याः व्यूसां ज्यू मव्यूसां ज्यू ।

अन्तय्

हस्तलिखितग्रन्थया सूची पत्र व चिन्हप्रणाली नेपाल जर्मन हस्तलिखितग्रन्थ सूचीकरण परियोजनां दय्कूगु खःसां अप्वः धैथें स्वदेशी व विदेशी शोधकर्तापिसं थुकिया आधारय् शोध ज्या न्ह्याकेगु यानाच्चंगु दु । उकिं फयांफक्व थ्वहे सूची पत्र व छुं नं पुलांगु सफूया सम्पादन प्रक्रियाय् थ्वहे चिन्हप्रणालीयात छ्यलावनेफःसा एकरूपता काय्म जुजुं वनी ।

०००

लिधँसा

स्थापित, ज्वाला, काशीनाथ तमोट, १९२०, नेपाललिपि विज्ञान सामान्य

परिचय । चैन लाकौल स्मृतिभवन : नेपालमण्डल घःचाः धुकू ।

१९२५, सूचीनिर्माण-कार्य-निर्देशिका । काठमाडौं : नेपाल-जर्मन

हस्तलिखित ग्रन्थ सूचीकरण परियोजना ।

NGMCP\Websites\NGMCP\index.html

काकचरित्र

परिचय :

क्वः = मिखाग्वः छगलं जक स्वइम्ह, हाकुसे च्वंम्ह पक्षि विशेष ।

(जोशी, १९०७:९७)

क्वःयात संस्कृतभाषं - काक, नेपाली भाषं -काग, अंग्रेजी भाषं - क्रो (crow), नेवाःतय् मचाभाषं काका (क्वाक्वा) धाइ । च्वय् न्ह्यथनागु प्यंगू भाषाय् क्वःया नामय् ध्वन्यात्मक समानता खनेदु ।

तसकं सतर्क जुइसःम्ह, पक्षिमध्ये दकले चातुर्य, मिखा छगलं जक स्वइम्ह जूसां तेल्लाक्क खनीम्ह, हाकुसे च्वनाः नं यच्चुसे पिच्चुसे च्वंम्ह, तुति सिंकुती थें चिचिपुचाम्ह, च्वाउँसे च्वंगु त्वाः फाफां थःगु नां थम्हं काकां सुर्थनिसें बहनी तक हाहां थःगु आहार थःम्हं हे मात्तुमालाः नःजुइ सःम्ह मांसाहारी पक्षि हे 'क्वख' चिहाकलं 'क्वः' खः । सत्ययुगाय् अमृतपान याय्खंम्ह जुयाः क्वःया आयु ताहा जुइ । क्वःया मिजं व मिसाया अलग अलग रुप दइमखु । क्वखं जीवनकालय् छकः जक चैत्र महिनापाखे खैय् थ्वया सिनाज्याया इलय् मचा थ्वकी (सहलह : विद्या दली) ।

सामान्यतयाः क्वः प्यताकथंया दु

१. सामान्य (गवैया) क्वः

२. गुँक्वः

३. लःक्वः व

४. ढोलेक्वः ।

संस्कृतं गुँक्वःयात द्रोण काक, लःक्वःयात महरु, गःपः हाकुसे
च्वंम्ह ढोलेक्वःयात दात्यूह काक (चालिसे, २०४६:१४०) धाइ ।

क्वःया महिमा व उपयोगिता

मनूतयूत मनीपिं कीचा, सीपिं छुंचा, भौचा व मेमेपिं
जीवजन्तुत थ्वं आहार दय्की गुकिंयानाः वातावरण सफा जुयाः
मनूत ल्वय्मुक्त जुइ । सुथय् जा नयन्त्यः क्वःयात नकल धाःसा पितृ
तरे जुइ धैगु धापु दु । मस्तय्सं जा मनल धाःसा क्वःयात सःताः
मचायात हय्कु हय्कुं जा नकी । क्वखं सुचना प्रवाह याइ, वइगु
बोलीं शुभ अशुभया संकेत बियाच्चनी धैगु धापु दु । सर्प, न्हिकां
भंगः, भौचा, चील आदि हानीकार जीवत वलधाःसा सकलें क्वःत
मुनाः ख्यानाछ्वइ गुकिंयाना अज्याःपिं जीवत पाखें जुइगु हानी
नोक्सानीं मनूत वचे जुइ । अथे हे छम्ह क्वःयात छुंनं कथंया हानी
नोक्सानी जुल वा क्वः सित धाःसा ग्वाहालि यायूत वा दुःख व्यक्त
यायूत सकलें क्वःत मुनाः एकता प्रदर्शन याइ । इमिगु जातीय
एकतायात मनूतय्सं नं शिक्षाया रुपय् ग्रहण याय्फय्केमाः । छुं
जुयाः भुखाय् व्वय्त्यन धाःसा, वाफय् वय्त्यन धाःसा क्वखं संकेत
वीकथं इपाथिपां मदय्क हालाः जुइ । इमिगु संकेत थुइकेफःसा
थज्याःगु दैवीप्रकापपाखें जुइगु हानीनोक्सानीयात म्हो याय्फइ ।

ऊँ नमो भयङ्गराय खड्गधारिणे मम शत्रु सैन्य पलायनं
कुरु कुरु स्वाहा' धकाः मंगलबार खुनु १०८ जप यानाः क्वः वा
न्हय्खाँ भंगः (उल्लु)या गःपतय् शत्रुया नां च्वयाः भोजपत्र घाकाबिल
धाःसा शत्रु नाश जुइ धैगु धारणा नं दु । थुकथं मेमेगु नं आपालं
क्वःपाखें फाइदा वः, गुकिंयानाः मनूतय्सं क्वःयात द्यः हे भाःपियाः
कार्तिक कृष्ण त्रयोदशी (स्वन्ति/यमपञ्चकया न्हापांगु दिं) खुनु
पुजाअर्चना याय्गु चलन दु । अथेहे गुँपुन्ही खुनु क्वःया मचायात
जंकु याय्गु धकाः थाय्माच्च(छत)य् पुजा याइ, तर थौंकन्हे थ्व चलन
मदयावन (सहलह : विद्या दली) । धार्मिक ग्रन्थकथं क्वःयात शनिमहाराजया
बाहनया रुपय् नं काइ ।

द्यःया रुपय् पुजित क्वःयात सामान्यतयाः

काचाक्क सुनानं स्याय्गु मयाः, अथेनं क्वःया ला(मांस)या आपालं
गुण दु । क्वःया लां मनूतय् मिखा स्याःगु लनी, बलप्रदान याइ,
ताःआयु म्वायूत ग्वाहालि याइ, नयागु चिज याकनं पचे यायूत ग्वाहालि
याइ, लःक्वःया ला आपा चिल्लो जुइगुलिं गंसिपिं मनूतयूत ल्हव्केत
ग्वाहालि याइ, ख्वाउँ तंकी, बातल्वय् (चालिसे, २०४६:१४०) लंकी ।

अभिलेखय् काकचरित्र

क्वःया बारे च्वयातःगु आपालं अप्रकाशित हस्तलिखित सफूत
दुसा मुद्रित सफूत नं बजारय् दु । नेपाःया राष्ट्रिय अभिलेखालय दुने
जक नं क्वःया बारे विभिन्न शीर्षक बियाः च्वयातःगु ज्योतिष विषयया
सफूत आपालं दु । नेपालजर्मनीहस्तलिखितग्रन्थ संरक्षणपरियोजनापाखें
निर्माण याःगु सूचीया आधारय् छुंछुं सफूया नां, च्वयातःगु भाषा व
उगु सफूया माइक्रोफिल्म ल्याः क्वय् बियाकथं दु -

शिर्षक	भाषा	माइक्रोफिल्म ल्या:
काकचरित		
कर्मनिर्णयसमास	ने/सं	जि २०६/६
काकचरित	ने/सं	आइ १४/१२
काकचरितफल	ने	ए ३३८/३३
नन्दिकेश्वरकाकचरितकाकचरित		
	ने/सं	ई ८३/६
काकचरित (नेसं ७०२)	ने/सं	आइ २७/७
काकचरित (नेसं ८६८)	सं	जि २३०/२०
काकचरित	सं	आइ ३४/१०
काकचरित (नेसं ८९८)	सं	एच २१६/११
नन्दिकेश्वरकाकचरितकाकचरित		
	ने/सं	ई १६७४/१५
काकचरित्र कर्मनिर्णयसमास		
	ने/सं	एच २७०/२१
काकचरित्र (नेसं ८१४) ने/सं	एच ३८९/६	
काकचरित्रज्ञान	सं	जि १६६/१७
काकचरित्र (विसं १९९४)	ने/सं	ई ११३६/११
काकचरित्र (नेसं ८९७)	ने/सं	एच ३९०/७
काकचरित्र	ने	ई २०६५/१८
गमनकालकाकचरित्रफल	ने	एक्स १२७५/१
काकचरित्र (नेसं ९३४)	सं	एच ३९०/१७
काकचरित्र	ने	ई १४८९/५
काकपरीक्षा कर्मनिर्ण..	सं	ई ११४६/२०

अभिलेख	अभिलेख
काकपरीक्षा (९१८)	ने/सं ई १४९८/२०
काकपरीक्षा	ने/सं ई १४६५/१४
काकपरीक्षा (८२७)	ने/सं ई १८६३/१५
काकपरीक्षा	ने/सं एच २३७/१८
काकपरीक्षा	सं ए ४२८/२६
काकपरीक्षा (८०१)	ने/सं ई ५८८/३
काकपरीक्षा (८७१)	ने ई १२६३/३
काकपरीक्षा	सं टि ८/१
काकपरीक्षा (९३९)	ने/सं ए ९२०/३
काकपरीक्षा	सं ई १२१८/११
काकपरीक्षा	ने/सं जि १३/६
काकपरीक्षा	ने ई २१३०/१२
काकपरीक्षा	ने/सं एच ३८७/१५
काकपरीक्षा	ने ई १४८५/१०
काकपरीक्षा	ने/सं ई ३३४८/२२
काकशकुनविचार(८१५)	ने/सं जि २०४/२३

(Priliminary list of Mns)

थुगु सूचीकथं नेपालभाषां च्यातःगु नेसं ७०२ या काकचरित सफू दकले पुलांगु खनेदत । थुकथं क्वःया बारे जक च्यातःगु विभिन्न थासं वःगु ३५ हस्तलिखित सफू अभिलेखालय दुने माइक्रोफिल्म जुयाच्वंगु दु । अथे हे विभिन्न पशुपक्षितयगु शुभाशुभ च्यातःगु शकुनवति सफुतिइ नं क्वःया बारे च्यातःगु लूगु दु । विभिन्न भाषां च्यातःगु प्यंगू शकुनवति सफू अभिलेखालयस माइक्रोफिल्म जुयाच्वंगु दु ।

ग्रन्थ परिचय

क्वः म्हगसय् खनकि भिं जुइमखु, ज्याय् सफलता दइमखु, हानीनोक्सानी जुइ, पुत्र शोक जुइ (वि २२७/२, वि ४२९/९) । म्हगसय् जक मखु ज्वलय् नं क्वः हाःगु ताल कि वा खनकि विभिन्न शुभ अशुभ खँ न्यने मालीयः । प्रस्तुत काकचरितफल नांया हस्तलिखितग्रन्थ क्वः हालीबलय् जुइगु शुभाशुभयात कयाः च्यातःगु ज्योतिष विषयया खः । नेपाल राष्ट्रिय अभिलेखालयस सुरक्षित जुयाच्वंगु थुगु ग्रन्थ नेपाल-जर्मनी हस्तलिखितग्रन्थ संरक्षण परि योजनापाखें ईसं १९७२ मे २ तारिख खुनु माइक्रोफिल्म जुइधुंकूगु दु । सफूया माइक्रोफिल्म ल्याः ए ३३८/३३, हाकः २३ व ब्या ६ से.मि. अले लगत ल्याः १-१५९० धकाः सफूया संक्षिप्त सुचीपत्रय् उल्लेख यानातःगु दु । प्यपाना जक च्यातः क्वचाय्कातःगु थुगु ग्रन्थ सुनां च्वःगु धैगु खँ अनुसन्धानया हे विषय तिनि । सफुतिइ छ्यलातःगु प्रचलित नेपाललिपि व नेपालभाषाया खँग्वः अध्ययन याय्वले शाहकालया शुरुशुरुपाखे च्यातःगु थें च्वं । 'खँ' खँग्वःयात गनं गनं 'खा' धकाः च्यातःगुलिं गनं सफूया रचनाकार ख्वपय् च्वंम्ह जकं मखु ला धैथें न्त्यसः ब्वलंकाब्यूगु दु । सफुतिइ विभिन्न दिसात उल्लेख याःबलय् संस्कृत खँग्वःत छ्यलातःगु दु । अथेहे न्हि(दिन)यात प्यंगू पहरय् ब्वथलातःगु दु । २४ घण्टायात च्यागू पहरय् ब्वथली । आकासय् सूर्यः थाहाँ वसानिसें स्वघौयात छगू पहरया ल्याखं कथं हं ल्याःखाय्गु चलन दु । थुगु सफुतिइ छपहरनिसें प्यंगू पहर तकया दुने क्वखं विभिन्न दिसा स्वयाः हालीबलय् छुछु शुभाशुभ जुइ धकाः तत्कालिन इलय् प्रचलित कथनयात न्त्यथनातःगु दु । उलि जक मखु छु सिमाय् वा छु थासय् च्वनाः हालधाःसा मनूयात गज्यागु फल प्राप्त जुइ धकाः तर्क च्यातःगु दु ।

देवनागरिक आखलं आलेखन व सम्पादन यानाबलय् सफूया पौल्याः व भवःल्याःयात नं कोष्ठय् न्त्यथनागु दु गुकिंयानाः मूलग्रन्थय् खँग्वः मालेत अपुकि धैगु आशा याना ।

सम्पादित अभिलेखया मूलपाठ

? ऊँ नमोः श्रीगणेशाय ॥

काकबलि खँ ल्हास्यं तया ॥ ॥

दक्षिन स्वयाव हालसा(२) मभिंड खा डेने मालिव ॥

नैऋत्य सोयाव हालसा ॥ अनेग वस्तु नय दयूव ॥

आग्ने(३) स्वयाव हालसा शत्रु नाश जुयिव ॥

उत्र सोयाव हालसा सतिया खँ डेने दयिव ॥

इ(४)सान सोयाव हालसा सिद्धि खँ डेने दयूव ॥

भूस चोडाव हारसा शत्रु दयूवः ॥

थ्वत्ते (पौ २ख१) छपहलया ॥ ॥

पूर्व सोयाव हालसा वचनन सिद्धि दयूव ॥

आग्ने सोयाव हालसा डो(२)य, यखं डेने दयूव

दक्षिन सोयाव हालसा तायुने वने दयू ॥

नैऋत्य सोयाव हालसा(३) समस्त सोय दयूव ॥

पश्चिम सोस्यं हालसा ह्मोचो दयूव ॥

वायुव्य सोयाव हालसा राजा(४)न प्रसाद बियू ॥

थ्वत्ते नेपहलस ॥ ॥

पूर्व सोयाव हालसा भय दयूव ॥
 आग्ने सोया(३क१)व हालसा धन दयूव ॥
 दर्शिन सोयाव हालसा दुधुधरि नय दयिव ॥
 नैऋत्य सोयाव हार(२)सा, अनेग वासर दयु ॥
 पश्चिम सोयाव हालसा मभिंड खा डेने दयूव ॥
 उर्त सोयाव (३) हालसा कांस वस्तु दयूव ॥
 इसान सोयाव हालसा सर दयीव ॥
 फुसस हालसा काय न(४)पा[[रा]]यूव ॥
 भूस हालसा शत्रु नास जुयीव ॥
 थ्वते सोपहलस ॥ ॥

पूर्व सोस्य हालसा खु(२ख१)या भय दयू ॥
 आग्ने सोयाव हालसा वस्त्र दयूव ॥
 दर्शिन सोयाव हालसा त्वाच दयूव ॥ (२)
 नैऋत्य सोयाव हालसा राजान प्रशाद बियिव ॥
 पश्चिम सोयाव हालसा समस्त वस्तु दयू(३)व ॥
 बायुव्य स्वयाव हालसा सत्रु नास जुयीव ॥
 उर्त स्वयाव हालसा कास वस्तु दयूव ॥
 इ(४)शान स्वयाव हालसा धर्म राभ दयूव ॥
 फुसस चोडाव हालसा पासा दयिव ॥
 थ्वते पे(३क१)पहरया खास ॥ ॥
 मनुष्यया रा काचि नया हरिद्रि छुडांव पाक याडाव नया धकं म्हं(२)नसा ॥
 डाश्रनं काया राभ दयू ॥ ॥
 कपारस मनुष्ययाके व्वख जुडाव हारसा नाना स(३)स्त्र राभ दयिव ॥

षयर सिमास व्वख जुडाव हालसा त्वाच दयिव ॥
 षुसिस व्वख जुडा(४)व हालसा छेया खँ डेने दयू ॥
 धुनसिशिमास व्वख हालसा नाना राभ दयूव ॥
 आ(ख१)पसिमास व्वख हारसा राभ दयूव ॥
 परागसिमास जुडाव हालसा मिखा स्याक जु(२)यूव ॥
 शाडसिमास जुडाव हारसा अर्णवाधर पिव ॥
 दुदु वव सिमास जुडाव हाल(३)सा थम ल्हाया खा सिद्धि जुयूव ॥
 तारसिमास जुडा हालसा तवधाड पुरुष सियिव(४)॥ ॥
 कों कों धकं हालसा वाफस वयूव ॥
 कां कां धधकं हालसा अनेक राभ दयीव (४क१) ॥
 वान्हिस हालसा राजान प्रसाद बियिव ॥
 छेस चोडाव हा[[ल]]सा त्वरे वस्तु दयूव ॥
 कां कां धकं हालसा सुवर्ण थवता दयूव ॥ (२)
 इति नन्दिकेश्वराय काकचरीत्रकथा खं समाप्तः ॥ ॥ शुभ ॥

अभिलेखया सार

सफुतिइ छ्यलातःगु नेपालभाषा उलि पुलां मजुगुलिं
 आधुनिक भाषा नापं ज्वःलाः । अभिलेख संपादनया मूल लेखकं
 त्वःफिना आखः तनातःगुया चिंकथं [[]] यात छ्यलागु दु । सरल
 बोलिचालिभाषा हे छ्यलातःगुलिं सफुतिइ भाषिक समस्या खनेमदु ।
 शुरुइ गणपतिं सकसित कल्याण यायूमा धकाः गणेशःया मंगलाचरण
 यानाः न्ह्याकातःगु थुगु सफूया स्वरुपयात मस्यंकुसें थौकन्हेया भासं
 अर्थ वीगु कुतः जूगु दु -

छपहल्य् क्वः हालकि जुइगु शुभअशुभया संकेत-
 दक्षिन स्वयाः हाःसा मभिंगु खँ न्यने माली ।
 नैऋत्य स्वयाः हाःसा अनेक साःसाःगु वस्तु नयेदइ ।
 आग्नेय स्वयाः हाःसा शत्रु नाश जुइ ।
 उत्तर स्वयाः हाःसा खःगु खँ/सत्य खँ (?) न्यनेदइ ।
 इसान स्वयाः हाःसा भिंगु खँ न्यनेदइ ।
 भूमिइ च्वनाः हाःसा शत्रु दइ ।

निपहल्य् क्वः हालीबल्य् जुइगु शुभअशुभ -
 पूर्व स्वयाः हाःसा थःगु बोली वचन पूवनी ।
 आग्नेय स्वयाः हाःसा न्यने यःगु खँ (?) न्यने दइ ।
 दक्षिन स्वयाः हाःसा तापाक्क चाःह्यू वनेदइ ।
 नैऋत्य स्वयाः हाःसा सकतां स्वयेदइ ।
 पश्चिम स्वयाः हाःसा मिसा दइ ।
 वायुव्य स्वयाः हाःसा राजां प्रसाद बी ।
 स्वपहल्य् क्वः हालीबल्य् जुइगु शुभअशुभ -
 पूर्व स्वयाः हाःसा भय जुइ ।
 आग्नेय स्वयाः हाःसा धन दइ ।
 दक्षिन स्वयाः हाःसा दुरुधौ नयेदइ ।
 नैऋत्य स्वयाः हाःसा अनेक वासः दइ ।
 पश्चिम स्वयाः हाःसा मभिंगु खँ न्यनेदइ ।
 उत्तर स्वयाः हाःसा कँय्या वस्तु दइ ।
 इसान स्वयाः हाःसा सल (?) दइ ।
 च्वय् च्वनाः हाःसा बायाच्वनेमाःह काय् नापलाइ ।

क्वय् भुमिइ च्वनाः हाःसा शत्रु नास जुइ ।
 प्यगू पहर्य् क्वः हालीबल्य् जुइगु शुभअशुभ -
 पूर्व स्वयाः हाःसा खुँया भय दइ ।
 आग्नेय स्वयाः हाःसा फीत लं दइ ।
 दक्षिण स्वयाः हाःसा त्वाय्चिने दइ ।
 नैऋत्य स्वयाः हाःसा राजां प्रसाद बी ।
 पश्चिम स्वयाः हाःसा थःत माःगु सकतां वस्तु दइ ।
 वायुव्य स्वयाः हाःसा शत्रु नाश जुइ ।
 उत्तर स्वयाः हाःसा कँय्या वस्तु दइ ।
 इसान स्वयाः हाःसा धर्म लाइ ।
 थःगु च्वय् (फुसय्) च्वनाः हाःसा पासा दइ ।
 मनूया रा कचिकं हरिद्रिइ छुनाः बुकाः नयाः धकाः म्हनसा डाश्चनं(?)
 कयागु लाभ जुइ ।

मनूया छयनय् जुनाः को हाःसा थीथी शस्त्र दइ ।
 खयर सिमाय् च्वनाः को हाःसा त्वाय् चिने दइ ।
 खुसिइ च्वनाः को हाःसा छँया खँ न्यने दइ ।
 धुंसिमाय् च्वनाः को हाःसा अनेक लाभ दइ ।
 आपसिमाय् च्वनाः को हाःसा मिखा स्याइ ।
 शाडसिमाय् च्वनाः हाःसा अन्नया वाधा जुइ ।
 दुदु हाइगु सिमाय् च्वनाः हाःसा थम्ह लहानागु खँ सिद्धि जुइ ।
 तारसिमाय् च्वनाः हाःसा तःधम्ह मनू सी ।
 कों कों धकाः हाःसा वा फय् वइ ।
 कां कां धकाः हाःसा अनेक लाभ दइ ।

बान्हिइ हाःसा राजां प्रसाद बी ।
छैय् च्वनाः हाःसा तंगु बस्तु लुइ ।
कां कां धकाः हाःसा लुं थःत दइ ।

उपसंहार

संस्कृतिं हे मनूतय्गु जीवन न्ह्याइ । जनजीवनय् भौतिक संस्कृति (Tangible Culture) या गुलि महत्व दु उलि हे अभौतिक संस्कृति (Intangible Culture)या नं उलि हे महत्व दु । परापूर्वकालनिसें न्ह्यानाच्वंगु साहित्य दुनेया बाखं, प्याखं, खँत्वाःखँभाय्, विश्वास, परम्परा, रहनसहन, व्यवहार आदि अभौतिक संस्कृति अन्तर्गत लाइगुलिं थन न्ह्यथनागु क्वःनाप संवन्धित प्रचलित जनविश्वास नं अभौतिक संस्कृति अन्तर्गत हे लाः । उकिं थज्याःगु पुलांगु विश्वास दुने आधुनिक विज्ञान मालेगु थौया आवश्यकता खः ।

०००

लिधंसा

चालिसे, चक्रपाणि (मुंम्ह) ११०९ *हितैषी नेपाली शब्दकोश* । काठमाडौं : चक्रपाणि स्मारक समिति (विसं २०४६)
जोशी, सत्यमोहन (मुंम्ह) ११०७ *वःचाधंगु नेवाःखँवः धुकू* । यैः लाकौल पिथना । माइक्रोफिल्म ल्याः ए ४३८/३३, B 227/2, B 429/9 (रा.अ.)
श्रेष्ठ, राजितवहादुर, ११२७ 'सूचीकरण छगू अध्ययन' न्हू हिसु, १, १ : ८३-८५ ।
Priliminary list of Manuscripts Blockprints and Historical Documents microfilmed by the Nepa-Geman Manuscript preservation project.
सहलह : काशीनाथ तमोट(६५), विद्या दली(५८), निजिरोस श्रेष्ठ(५०), जीवन महर्जन(४०), रास जोशी(३८), सुजिता माःजु(३०)

हरसिद्धि वंशावली

न्ह्यखँ

प्राचीन इलय् नेपालमण्डलया आदिवासिपिनि जीवनयापनया मू आधार हे सिनाज्या खः । असार-श्रावणं सिनाज्या क्वचाय्के धुंकाः इमि प्रायः ज्या दइमखु । अले मनोरञ्जनय् ई फ्याइ । उगु इलय् व्यक्तिगतसिबें सामूहिक मनोरञ्जनयात आपाः प्राथमिकता बियातःगु खनेदु गथेकि लय् लयपतिकं सामूहिक नखःचखः हनेगु, भजन हालेगु, बाखं कनेगु, दबुली प्याखं न्ह्यव्वयगु आदि आदि । मनोरञ्जनया नितीं नेपालमण्डलया नेवाःतय्सं निर्माण यानाः विकास याःगु नखःचखः, काव्य(भजन, बाखं, म्ये, प्याखं) आदि फुक्क नेवाःतय्गु संस्कृतिकथं थौतक न्ह्यानावयाच्वंगु दु । थ्वहे भवलय् मनोरञ्जनया नितीं दय्कूगु हरिसिद्धिप्याखं नं थौतक नेवाःतय्सं मौलिक संस्कृति/परम्पराया रुपय् न्ह्याकावयाच्वंगु दु । नेपालमण्डलया दकले पुलांगु धकाः नालावयाच्वंगु थुगु प्याखंया रचनाकार व रचनाकालया लिखत प्रमाण थौतक लुइके मफुनि । थौकन्हय् थुगु प्याखं १२ दँय् छकः स्विनिगःया थीथी दबुली क्यनेज्या यानावयाच्वंगु दु ।

विषय-प्रवेश

राष्ट्रिय अभिलेखालयय् लूगु थुगु हरिसिद्धिप्याखंया घटनावली,
नेपाल-जर्मन हस्तलिखित परियोजनां माइक्रोफिल्म दय्का: सुर
क्षित यानातःगु दु । अज्ञात लेखकं च्यातःगु थुगु सफूया विवरण
क्वय् न्ह्यथनाकथं दु -

रिल ल्या: - A 1386/23

साइज - १८ X ८.२ सेमि

पाना ल्या: - तहाकःगु नेपालीभ्वं निपा:

लगत नं - ६-३१९२

लिपि - प्रचलित नेपाललिपि

भाषा - नेपालभाषा

सफुती न्ह्यथनातःगु खँया सार -

श्रीवीरविक्रमादित्य जुजुं २५७५ द्वापर युग मफुनिगु इलय्
उज्जयिन पीठं नेपालय् दुत हया: थिसिला पुन्हीनिसें चितला पुन्हीतक
हरिसिद्धि(जल)प्याखं क्यनेज्या यात । लिपा प्याखं लोप जुल । प्याखं लोप
जुयाच्वंगु खँ सीका नरेन्द्रदेव जुजुं वंघुदत्त तान्त्रिकया ग्वाहालि कासे
न्ह्याकेगु कुतः यात तर देवी प्रसन्न मज्जुगुलिं असफल जुल । अनलिपा
यलया बलदेव जुजुं तत्कालिन गायव(गायो) बर्मुया ग्वाहालि कया: हाकनं
संक्षेपं प्याखं न्ह्याकल ।

नेसं ६०५ थिसिलागा ३ खुन्हु बंगदेशय् हरिसिद्धि प्याखं
क्यनाच्वंबले देवी प्रत्यक्ष जुया: रत्न मल्लयात कान्तिपुर (यँ) देशया
जुजु जुइत आज्ञा बियाबिज्यात । देवीया हे आज्ञां रत्न मल्ल यँदेया
जुजु जुल ।

थुकथं हरिसिद्धिप्याखंया शुरुवातनिसें थीथी इलय् जूगु घटनात
न्ह्याइपुक्क न्ह्यथनातःगु दुसा थुगु लिखतं न्हापानिसें स्वनिगःया
थीथी दबुली प्याखं क्यनेगु यानावयाच्वंगु दु धैगु प्रमाणित जूगु दु ।

अथेहे मेगु पेजय् मेम्ह हे अज्ञात लेखकं नेसं ८२१ वैशाखं श्री हरि
सिद्धि त्रिशक्तिदेवीया सिथि जात्रा याय्त दिं स्वकूगु व पुजाज्वलंया धलः
च्यातःगु दु । भाषा शुद्ध, सरल, स्पष्ट जू ।

मूलपाठ -

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्री ३ हरिसिद्धि त्रिशक्तिदेव्यै नमः ॥ ॥ (२)

पाशाखनसवाह्ववृ शेषे द्वापरकस्यन्तु ॥

मार्गो पौर्ण(३)मि नेपाले हरिसिद्धिः प्रवेसिता ॥ १ ॥

निदोलओ खुशल(४)ओ न्हयडाद २६७५ द्वापर युग मफुले थिसिला पु(५)
निसिकुन्हु श्रीवीरविक्रमादित्य राजान थओ कुल(६)
देवतागणावनणसहित याड श्री ३ हरिसिद्धि त्रि(७)शक्तिदेवता कलशया
दुवने तसे उज्जयिनं पीठन(८) नेपालस हसे नीलचूडपर्वतस श्री ३
फुलचो(९)माजुया सन्निधानस देदेश चिडाओ ज्येष्ठपुर (१०) धकं
नाम तसे जल्हदेश प्रक्षात जुयक देशमध्ये(११)स श्री ३ हरिसिद्धि देवता
गणावरणसहितनं चि(१२)तकु दिन जुरो ॥

थ्वनलिव श्री ३ देवीया आज्ञा दया(१३)ओ नेपालया देवतापनिस्के
श्रीवीरविक्रमादित्य(१४) राजा सेवा बिज्याडाओ आज्ञाथ्यें दको देवता

आ(१५)वाहन यासे विज्यातकाओ गणावरण दयकं थिसि(१६)ला पुन्हीसि गोसें चितलापुन्हिसित्वं नटआनं (१७) तृयाक अथेया निमिर्त्तिन श्री ३ हरसिद्धि भट्टा(१८)रक नेभिनं प्याखनमि सया पूजकन निदा यास्ये पु(१९)जा यायमाल जुरो (२०) लिथ्यं श्री ३ हरसिद्धिदेवीसया प्याखन थिसिलापुन्ही(२१)सिस गोसे चितलापुन्हिसित्वं प्याखन हुयमालन (२२) मफया प्याखन रोप जुओ जुरो इहेओया प्याखन रोप जुवगु पात सियाओ नरेन्द्रदेव रा(२३)जानं पिकायस वंधुदत्त आचरनं यातके तेले श्री ३ हर(२४)सिद्धिदेवी प्रसन्न मजुले श्रीवलदेवराजसन यलदेश(२५)या श्री गयव ब्राह्मणसनयात काओ श्री ३ फुलचोमा(२६)जु किंभा विज्यातकाओ न्हिप्याखन चाप्याखन दयकं थि(२७)सिला चितला नेघातसं संक्षेपनं प्याखन पिकायाओ श्री (२८) ३ हरसिद्धि त्रिशक्ति प्रसन्न याक सोयाओ श्रीवलदेवरा(२९)जसनं श्री फुलचोमाजुया पूजा आदिपं प्याखनमिया(३०)त व्वजन विवजुलो ॥ श्री रत्नमल्ल राजासनं श्री ३ हरसिद्धिदेवीस आदि स्थान फु(३१)लचो धकं श्री ३ फुलचोमाजुयाके अतिकं सेवा याड चो(३२)से विज्याक थ्वनंलिओ सवत् ६०५ बछलया थिसिलागा(३३)कया ३ दिन श्री ३ हरसिद्धि त्रिशक्तिभट्टारकसया जिमनि(३४)दया सिद्धि गातकं बुगदेशस श्री ३ हरसिद्धिदेवी विज्या(३५)तकाओ प्याखन हुयकस श्रीरत्नमल्ल राजा प्याखन सो(३६)त विज्याले श्रीहरसिद्धिया मूलदेवीसन दर्बुलिस चो(३७)डाओ आज्ञा दतो ॥ हे राजन कातिपूरेत्वं गच्छ राजा भ(३८)विष्यति ॥ मा विलंव कुरुष्टत्रि मया दत्तं न चान्यथा ॥ (३९)१ ॥ थुति आज्ञा दयाओ श्रीरत्नमल्ल राजा कातिपूर(४०) विज्याडाओ राजा जुओ ॥ थयो जुयाओ श्रीरत्नमल्ल रा(४१)जा अतिन लसतायाओ ओजन दत ॥

श्री ३ फुलचोमाजु(४२)या सेवान श्री ३ हरसिद्धिमाजुनं जेत राज विओ अथ्ये(४३)नं श्री ३ फुलचोमाजुओ श्री ३ हरसिद्धिमाजु नेम्हं नं छ(४४)म्ह खओअे छपनि प्याखनमि दकोसनं श्री ३ फुलचो (४५)माजुओ श्री ३ हरसिद्धिमाजुओ नेभिनं निदान उथ्ये या(४६)यमाल श्रीराजा प्रभृति दको प्रजापनी श्री ३ फुलचोमा(४७)जुया पूजावले छपनि प्याखनमि ओनेमाल धकं श्री ३ (४८) फुलचोया पूजा आदि अधिकार दक्व श्री ३ हरसिद्धि.या जुकं प्रसन्न जुओ जुरो

मेगु पानाय मेम्ह हे लेखकं च्वयातःगु

सम्बत ८२१ वैसाष शुक्र १ रोज श्रीहरसिद्धी त्री(२)सक्तीदेविया सिथि यात्रा यायत ॥

श्रीराजा योग(३)नन्दिद्रमल्लदेवयाके ग्वयदांम तथा पति माल थ्वते (४) चोथा धुसेलि इलंइहेया जोसि सलताओ श्रीगाल(५)बाहाया श्रीगुरुवाजुया थास चोना दिन स्वके ॥ (६) दिनपौ चोयाओ जोसिभाजुं बाजुयात बियी बाजु(७)पिस्यं व्याजयात बियी दिं स्वके न्हापां चापुजा ॥ पिं(८)धाकयस लं दुय ॥ भेषासि ॥ देओली तय ॥

ओस(९) पिकाय मुलकोत हय ॥

पिथपुजा ॥

श्रीनातेस्वर(१०) थापांट्टागलासि ॥ मेस कुदे ॥ मुलसिथियागु (११) भाद्रपद शुक्र ८ दिननिसे भाद्रकृष्ण ३ तकं यलदे(१२)स ओयातस कुम्हा नायकया क्षस ॥ सारदां कलसम(१३)य सिन्हम्हु कोवरा ॥ डादो १ रादो १ पुओकि दोवो १ ॥ (१४) मल्ली दो १ सिसाबोसा दो १ इकापका पंचामृत सादु(१५)दु दाफोस्वा कचास्वां ता ५ अदुवा ४ पंचपताकर (१६) पता दुगं पति थ्वते मा निसलायात बाकु मल्लीचीनि

(१७) जु गुता २ मा निसला पातस तय मा नीसला पति १२
 मा(१८) देओ दछिना ग्वल १२ बाजुयात शुका २ जोसिभाजु
 शु(१९) कि २ आचाजु आना २ कुम्हायात देओ हयत ग्वल २ (२०)
 बेताली त्वाक २ कुम्हा निम्ह २ दक्षीना शुकि २ मा थु(२१) लि पुजा
 धुसाली जुजु १ जोसि १ आचा १ स्वाप्व पिबो छोय (२२)

ध्वनलि जुजुयात नीसला धौ ग्व १ स्वा पो २ निसला जु ३(२३)
 जोसिजुयात नीसला धौ ग्व १ स्वा पो २ नीसला जु ३(२४)
 अचाजुयात नीसला धौग्व १ स्वा पो २ नीसला जु ३ (२५)
 थुकिया ज्या थुलि पाचु जुलो

०००

नेपालराजवंशावली

न्हयखँ

इतिहास दुने इलय्ब्यलय् रचना यानातः गु थीथी वंशावलीत नं लाः । नेपाःया भी पुर्खात नं इतिहासया खँत सुरक्षित याय्त गुलितक सक्षम धैगु खँ नेपाःया थीथी अभिलेखालय दुने सुरक्षित जुयाच्चंगु हस्तलिखित वंशावली ग्रन्थतपाखें नं प्रष्ट जू । नेपाःया राष्ट्रियस्तर नीस्वनातः गु राष्ट्रिय अभिलेखालय दुने जक नं वंशावलीग्रन्थत १०१ थान सुरक्षित जुयाच्चंगु दु, गुगु नेपाल-जर्मनी हस्तलिपि संरक्षण परियोजनापाखें माइक्रोफिल्म दय्काः अभ अण्वः सुरक्षित याय्धुंकूगु दु -

A = २७ थान

B = २२ थान

C = २ थान

E = ४२ थान

G = १ थान

H = २ थान

I = २ थान

T = १ थान

X = २ थान

राष्ट्रिय अभिलेखालयदुने मुक्कं नेपालभाषां च्वयातःगु ४ थान, नेपालभाषा व मेमेगु ल्वाकबुक जुयाच्चंगु ९ थान, मुक्कं नेपाललिपिं १८ थान, देवनागरीलिपिं ५० थान व देवनागरीनाप मेमेगु ल्वाकछ्यानाः च्वयातःगु १ थान सफू माइक्रोफिल्म जुयाच्चंगु दु । थन सुरक्षित जुयाच्चंगु १०१ थान वंशावली थीथीकथं नामाकरण यानातःगु दु, गुलिं जुजुया नामं, गुलिं छःया नामं, गुलिं जातिविशेषया नामं, गुलिं थाय्‌विशेषया नामं गथेकि -

राजभोगमालावंशावली
मुकन्दसेननृपवंशावली
मकवानपुरीयनृपवंशावली
राजापाध्यायवंशावली
मैथिलवंशावली
मैथिलब्राम्हणवंशावली
मच्छेन्द्रवंशावली
नेपालवंशावली
नेपालराजवंशावली
गोर्खाको वंशावली
राजगुरुवंशावली
मुनसिघरानको वंशावली
रामशाहवंशावली
भाषावंशावली
सूर्यवंशावली
हरिवंशावली
शाहवंशावली

विषय प्रवेश -

थन न्ह्यःथनेत्यनागु वंशावली नेपालय् शीर्षस्थानय् च्वनाः राज याःपिं राजामहाराजापिनिगु वंशावली खः । माइक्रोफिल्म ल्याः G 60/9 स सुरक्षित जुयाच्चंगु थुगु सफुती निगू सफू ल्वाकज्याना च्वंगु दु । छगू सफू स्वस्थानीव्रतकथा गुगु पत्र १ख निसें १४३ तक दुथ्यानाच्चंगु दुसा मेगु थ्वहे नेपालराजवंशावली सफू जम्मा निपौ जक पत्र १४३क व ख स दुथ्यानाच्चंगु दु । स्वस्थानीव्रतकथाया पुष्पिका वाक्यय् सफू च्वमिया नां व सफू च्वःगुया तिथिमिति उल्लेख यानातःगु दु । स्वस्थानीव्रतकथाया पुष्पिका वाक्यय् उल्लेख यानातःगु नेपालसंवत् १००८ ? (सहस्रपद्म) हे नेपालराज वंशावली च्वःगुया तिथिमिति नं खः । पुष्पिकावाक्यय् उल्लेख जूमह च्वमि भाजु लालसिंहजुं देवनागरी लिपिं स्वस्थानीव्रतकथा क्वचाय्केधुंकाः थुगु वंशावली नं च्वयादीगु खः । भ्वंतय् हाकुमसिं च्वयातःगु थुगु अभिलेखया साइज नेपाल जर्मन हस्तलिखित संरक्षण परियोजनापाखें निर्माण याःगु क्याटलगय् ३०.० X १५.५ उल्लेख यानातःगु दु ।

श्रीविष्णु जुजुनिसें शाहकालया जुजु श्रीपृथ्वीविक्रम शाह तकया नां उल्लेख यानातःगु थुगु सफुती गुलिं गुलिं जुजुपिनिगु नां द्रंकातःगु नं दु । मल्लकालया अन्तिम इलय् जुजुपिनिगु नां उल्लेख याःबले ख्वपया जुजुपिनिगु नां जक उल्लेख यानाः यें व यलया जुजुपिनिगु नां उल्लेख यानातःगु मदु । थुकथं ख्वप केन्द्रीत यानाः च्वयातःगुलिं च्वमि भाजु लालसिंहजु छमह ख्वप निवासी खः धकाः अनुमान याय्फु ।

तुलनात्मक अध्ययनया नितीं अनुसन्धानकर्तापिन्त ज्याख्यलय् दै धैगु भाःपियाः थुगु अभिलेखया मूलपाठ थन न्ह्यव्वयाच्वना -

अभिलेखया मूलपाठ -

श्रीविष्णु राजा	श्रीब्रह्मा राजा
श्रीमरिच राजा	श्रीकस्यप राजा
श्रीसूर्य राजा	श्रीमनु राजा
श्रीकाकुष्ट राजा	श्रीवेनु राजा
श्रीपुष्प राजा	श्रीजर(पत्र १४३क२)रापरव राजा
श्रीपृथु राजा	श्रीत्रिसंघु राजा
श्रीधुंधुमान राजा	श्रीपवनश्व राजा
श्रीमांधाता राजा	श्रीअंसधि राजा
श्रीधृतिशीधि राजा	श्रीभरत(३) राजा
श्रीअसीत राजा	श्रीसगर राजा
श्रीअसभंजर राजा	श्रीअसुमान राजा
श्रीदिलीप राजा	श्रीभंगीरथ राजा
श्रीकाकुस्थ राजा	श्रीरघु राजा
श्री(४)सत्तोरवपाद राजा	श्रीसंखण राजा
श्रीसमुद्रसेन राजा	श्रीअग्निवर्ण राजा
श्रीगर्ज राजा	श्रीअपश्रुत राजा
श्रीअम्वरिख राजा	श्रीरघुरव राजा
श्री(५)नाभाप राजा	श्रीअज्ज राजा
श्रीदसरथ राजा	श्रीरामचन्द्र राजा
श्रीलभकुस राजा	श्रीविसाल राजा
श्रीहेमचन्द्र राजा	श्रीसुचन्द्र राजा
श्रीष्ठमारा (६) राजा	श्रीसंजये राजा

श्रीसुवर्णवति राजा	श्रीकृष्णश्व राजा
श्रीगुमदर्थ राजा	श्रीजन्मेजय राजा
श्रीप्रमीति राजा	श्रीमतिमान राजा
श्रीवंश रा(७)जा	श्रीमणिषित राजा
श्रीमनिमान राजा	श्रीककवर्मा राजा
श्रीपसुपष्यवर्मा राजा	श्रीभाष्करवर्मा राजा
श्रीभूमिवर्मा राजा	श्रीचंदवर्मा रा(८)जा
श्रीजसवर्मा राजा	श्रीवर्षवर्मा राजा
श्रीसर्ववर्मा राजा	श्रीपृथ्वीवर्मा राजा
श्रीजेष्वर्मा राजा	श्रीकुवेरवर्मा राजा
श्रीहरिवर्मा राजा	श्रीसि(९)द्विवर्मा राजा
श्रीहरिदत्तवर्मा राजा	श्रीपसुदत्तवर्मा राजा
श्रीपातवर्मा राजा	श्रीसिववृद्धिवर्मा राजा
श्रीवसुदेववर्मा राजा	श्रीपुष्पदेव(१०)र्मा राजा
श्रीजुदत्तवर्मा राजा	श्रीपतिवर्मा राजा
श्रीवसुदेव राजा	श्रीसिवदेव राजा
श्रीकृष्णदेव राजा	श्रीशंकरदेव राजा
श्रीधर्मदेव रा(११)जा	श्रीमानदेव राजा
श्रीमहीदेव राजा	श्रीवसुदेव राजा
श्रीवदर्यदेव राजा	श्रीमानदेव राजा
श्रीकामदेव राजा	श्रीसिवदत्तदेव राजा (१२)
श्रीनरेन्द्रदेव राजा	श्रीभीमदेव राजा
श्रीसिवदेव राजा	श्रीअसुमीदेव राजा
श्रीमादेव राजा	श्रीकृतवर्मादेव राजा

श्रीभीमाअजुनदेव (१३) राजा	श्रीजयदेव राजा
श्रीवरदेव राजा	श्रीचन्द्रदेव राजा
श्रीवालार्जुण राजा	श्रीमानदेव राजा
श्रीराघवदेव राजा	श्रीशंकरदेव राजा
श्रीससदेव राजा	श्रीविक्रमदेव राजा
श्रीनरेन्द्रदेव राजा	श्रीगुणकामदेव राजा
श्रीजयदेव राजा	श्रीनीभय(१५)देव राजा
श्रीभोजदेव राजा	श्रीरुद्रदेव राजा
श्रीलक्ष्मीकामदेव राजा	श्रीजयदेव राजा
श्रीभास्करदेव राजा	श्रीवरदेव राजा
श्री(१६)पवदेव राजा	श्रीनागार्जुणदेव राजा
श्रीशंकरदेव राजा	श्रीवामदेव राजा
श्रीहर्षदेव राजा	श्रीसिवदेव राजा
श्रीइन्द्रदेव राजा	श्रीमानदेव राजा
श्रीनरेन्द्रदेव राजा	श्रीनन्ददेव राजा
श्रीरुद्रदेव राजा	श्रीअमृतदेव राजा
श्रीगुणकामदेव राजा	श्रीविज(पत्र २८५)यकामदेव राजा
श्रीअलीमल्लदेव राजा	श्रीअभयमल्लदेव राजा
श्रीजयदेव राजा	श्रीअनन्तमल्ल राजा
श्रीजयानन्ददेव राजा	श्रीजयेभु(२)हदेव राजा
श्रीजयरुद्रमल्ल राजा	श्रीजयासीम राजा
श्रीनायकदेवी राजा	श्रीदेवरदेवी राजा
श्रीआदित्यमल्ल राजा	श्रीजयराजदे(३)व राजा
श्रीजयानन्ददेव राजा	श्रीरुद्रमल्लदेव राजा

श्रीतात्रेपतिदेवराजा	सिमागलस वीज्याकम्ह
श्रीनान्यदेव राजा	श्रीगंगादे(४)व राजा
श्रीनरसिंहदेव राजा	श्रीरामसिंहदेव राजा
श्रीभावसिंहदेव राजा	श्रीकर्म्मसिंहदेव राजा
श्रीहरिसिंहदेव राजा, नेपाल(५)स	विज्याकम्ह सम्बत् ४४३ मीति
श्रीवल्लालसिंहदेव राजा	श्रीदेवमल्ल राजा
श्रीनागमल्ल राजा	श्रीअसोकमल्ल राजा
श्रीजयेस्थि(६)तिमल्ल राजा, लुछेलुबु	दयेकाव वील
श्रीजषेमल्ल राजा	श्रीयमल्ल राजा
श्रीभुवणेमल्ल राजा	श्रीप्राणमल्ल राजा
श्रीवीस्वमल्ल (७) राजा, विस्का	जात्रा दयका विज्याकम्ह
श्रीत्रैलोक्यमल्ल राजा	श्रीजगत्जोष्टिमल्ल राजा
श्रीरेन्द्रमल्ल राजा, श्रीजगत्प्रकासमल्ल	रा(८)जा, न्हेन्हेदा राज याम्ह
श्री(जी)तामीत्रमल्ल राजा	श्रीभूपतिन्द्रमल्ल राजा
श्रीरणजीतमल्ल राजा, कासीस	वीज्याना स्वर्गारोहन जुम्ह स(९)म्बत
८८९ मिति चन्द्रवंस ॥	
श्रीपृथ्वीनारायण राजा	
श्रीपतापसिंह राजा	
श्रीरणवहादुर राजा	
श्रीगीर्वाणयुद्ध विक्रम साह	रा(१०)जा
श्रीराजेन्द्र विक्रम साह राजा	
श्रीसुरेन्द्र विक्रम साह राजा	
श्रीपृथ्वीवीक्रम साह राजा	
लालसिंहेण लीषीता ईदं ॥	॥ ० ॥

राजनैतिक विचलन वःसां सांस्कृतिक एकता न्हापानिसें नेवाःसमाजय् व्याप्त जुयाच्चंगुया दसुकथं थुगु अभिलेखयात काय्छिं। थुगु अभिलेख येंया न्यतभलडिप्याखन (न्यतभैरवप्याखं) ख्वपय् यंकाः प्रदर्शन याःगुया लिखत खः।

डतभलडिप्याखन

न्हयखँ

जुगौ न्ह्यःनिसें न्ह्यानावयाच्चंगु मौलिक संस्कृति, परम्परा, रितिथितियात नेवाःतय्सं थःगु हे धंगं हनावयाच्चंगु दु। थौया आधुनिक युगय् थज्याःगु परम्परावादी ज्याखँ जुल धकाः उपहास याय्गु कुतः प्यखेरं जूसां परम्परागत रुपं न्ह्यानावयाच्चंगु संस्कृतियात म्हाइपुगु ई छ्याय्त, समाजयात नैतिक शिक्षा बीत, सुसंस्कृत जुइत बाय् थःथवय् मानवियताया जः ह्वलेत मदय्क मगाःग छगू समाजया अभिन्न अंगथें स्वीकार याय्माःगु दु। संसारय् खनेदयाच्चंगु छुं नं वस्तु स्थीर जुइमखु, ईकथं हिलावनी। ईकथं हिले मफुत, हीके मसल बाय् पंगः थन धाःसा व वस्तु हे तनावनी, मृतया धलखय् लाःवनी। उकिं मौलिक संस्कृति नं ईया ह्यूपकथं हिलावनेमाः, हीके सय्केमाः, पंगः थनेमज्यू। हिसुयात आत्मसात यायां वनेफय्केमाः।

नेवाःतय्गु थःग हे मौलिक संस्कृतियात नेवाःतय् हे पूर्खातय्सं लिखितरुपं सुरक्षित यानातःगु अभिलेखयात थन न्ह्यव्यय्त्यनागु खः। न्हापा नं छथाय् च्वंगु प्याखं मेथाय् वनाः क्यंवनेगु चलन दु।

अभिलेख म्हासीका

राष्ट्रिय अभिलेखालय दुने दुगु थीथी अभिलेखयात नेपाल जर्मन हस्तलिखित ग्रन्थ संरक्षण परियोजनापाखें माइक्रोफिल्म याय्गु भवलय् थन न्ह्यव्यय्त्यनागु थुगु अभिलेखयात ए ४५१/८ स सुरक्षित यानातःगु दु। क्याटलगाय् १२ पत्र व नाप २६.५X९.५ सेमी धकाः उल्लेख यानातःगु दु। प्रचलित नेपाललिपिं मुक्कं नेपालभाषां च्वयातःगु थुगु अभिलेखया अवस्था बांलाः।

अभिलेख सार

नेसं ८३४ मार्गाशिर शुद्धि ६ खुन्हु येंया डाताभलडिप्याखन (न्यतभैरव प्याखं) हुइकेत ख्वपया खेलबहि (क्वथुबहि : ए ८४१/९)ली द्यः खलःया सकसिनं थःथःगु ख्वाःपाःत पुयाच्चनी तर भैरव, बाराही, कोमारी व चामुण्डा थुपिं प्यम्हेसिनं ख्वाःपाः मपुसं च्वनाच्चनी। थन ख्वपया तत्कालीन राम थाकुल, धनसिं आचाजुसमेत थकु, आचाजु, द्वारि व माहातय्सं द्यःखलःयात लँस्वःवइ। द्यःखलःयात पुजा यानाः छम्ह भ्याःचा बलि बी। ख्वाः मपुसे च्वनार्चपिं प्यम्हं द्यं भ्याःचाया हि त्वनाः ख्वपया ध्वाखां द्यःखलः सकलें बाजागाजासहित येकाति धैगु थासय् छुनातःगु लुँध्वाखां देशय् दुहांवनी (स्वयादिसं ए १०२६/६) दबुली न्हापां गणेश दुहांवनाः प्याखं ल्हुयाः पिहांवइ। अनलिपा

छसिकथं ब्रह्मायणी, माहेश्वरी, वैष्णवी, इन्द्रायणी, महालक्ष्मी, कोमारी, बाराही, भैरव, चामुण्डा, सिंघिनी, व्याघ्रिणीपिं याकः याकः प्याखं हुलाः पिहां वनेधुंकाः लिपा कोमारी, चामुण्डा, भैरव व बाराही प्यम्हं दबुली दुहां वयाः मंकाःप्याखं हुलाः अनसं च्वनाच्चनी । अले मेमेपिं नं द्यःखलःत दुहां वइ । सकलें द्यःखलःयात आचाःजुं थीथी पुजाज्वलं तयाः म्हपतिकं पुजा याइ । आचाःजुं क्रमशः चामुण्डा, कोमारी, भैरव, बाराही, महालक्ष्मी, वैष्णवी, इन्द्रायणी, माहेश्वरी, ब्रह्मायणी, गणेश, सिंघिनी, व्याघ्रिणी अले बाजंखलः ताल, खिं, बहुल, बुकछ्याल, पोगायात पुजा याइ । थुलि पुजा क्वचाय् धुंकाः द्यःगण सकलें पिहांवनी । मुख्य प्यम्ह द्यःत कोमारी, चामुण्डा, भैरव व बाराही दबुली दुहांवइ । आचाःजुं भ्याःचायात पुजा याइ, अले भ्याःचायात मूमहाय्कुसं भैरवं चुपी कियाः स्याइ । भ्याःचाया हि दकले न्हापां कुमारी अले चामुण्डा व बाराही त्वनी, लिपा भैरवं नं त्वनी । थन च्याम्ह भ्याःचा स्याये धुंकाः मेय्यात पुजा यानाः पोन् चुपिं कियाः स्याइ । मेय्या नं क्रमशः कोमारी, चामुण्डा, बाराही व भैरवं हि त्वनी । थुलि जुइधुंकाः आचाःजुं स्वां क्वकाइ । दबुलिं प्यम्हं द्यःत पिहांवनी । आचाःजुं क्वकाःगु स्वां जुजु जयभूपतीन्द्र मल्लया थाय् देछाये यंकी । थुकथं न्हिनसिया प्याखं क्वचाइ ।

आः चान्हसिया प्याखं न्ह्याइ । दकले न्हापां दबुली सूत्रकुमार दुहांवयाः प्याखं हुलाः पिहांवनी । अर्नालिपा गणेश, महादेव, पार्वती म्ये हालः प्याखं ल्ह्याः दबुलिं पिहांवनी । अले चामुण्डा व कोमारी मंकाः प्याखं हुलाः पिहांवनी । लिपा छसिकथं ब्रह्मायणी, माहेश्वरी, वैष्णवी, इन्द्रायणी, महालक्ष्मी, भैरव, बाराही, कोमारी, चामुण्डा, सिंघिनी, व्याघ्रिणी याकः याकः प्याखं ल्ह्याः पिहांवनी । द्यःगण

सकलें प्याखं ल्हुइधुंकाः दैत्य प्याखं ल्हुवइ नापं धोल निम्ह नं ख्वाःपाः पुयाः दबुली दुहांवइ, लिपा पिहांवनी । हाकनं गणेश, महादेव, पार्वती, चामुण्डा, कोमारी दबुली दुहांवइ, प्याखं हुलाः पिहांवनी । थन हाकनं दैत्य दुहांवइ, चामुण्डा चण्डेश्वरी नं दुहांवइ । दैत्य व द्यःतय् दथुइ युद्ध जुइ । चामुण्डा व चण्डेश्वरी निम्हसिनं दैत्ययात स्यानावी । अले धोल निम्ह वयाः द्यःपिनिगु जवखव च्वनी । पुजा फय्धुंकाः द्यःत दबुलिं पिहांवनी । लिपा पुजा फय्त् सकलें द्यःगण दबुली वइ, सकसित पुजा याइ । बहनी लाय्कू दबुली न्ह्याकूगु प्याखं कन्हे खुन्हु सुथय् ९ ता इलय् डातापोल देगलय् वनाः सकल द्यःखलःयात पुजा बियाः क्वचाय्की ।

थुकथं दैत्या प्रकोपयात शान्त याय्त् द्यःगणपिसं म्हितुगु भुमिकायात थन प्याखंया रुपय् न्ह्यव्वयातल । विशेष यानाः गणेश, महादेव व पार्वतीया शक्ति कयाः चामुण्डा व चण्डेश्वरी दैत्ययात स्याःगु हे थुगु प्याखंया मुख्य विषयवस्तु खः । चामुण्डा व चण्डेश्वरीयात मां व म्ह्याय्या रुपय् नं काय्गु याः ।

प्याखं न्ह्यव्वःगुया बारे जक थुगु अभिलेखय् उल्लेख यानातःगु दुसा प्याखं क्यनेत साइत स्वसानिसें छुछु ज्वलंत माः धैगु विषय हाकनं मेगु हे अभिलेखय् उल्लेख यानातःगु दु । उगु अभिलेख माइक्रोफिल्म ए ४५१/९ स सुरक्षित जुयाच्वंगुद । अथेहे प्याखं शुरुनिसें अन्ततकया फुक्क विस्तृत विवरण हाकनं मेगु हे ६१ पत्र दुगु थ्यासफूयात माइक्रोफिल्म ए १०२६/६ स सुरक्षित यानातःगु दु । थन न्ह्यव्वयागु अभिलेख संक्षिप्त रुप जक खः । पुजाविधि समेत दुगु विस्तृत अभिलेख अध्ययन याय्गु इच्छा दुपिसं उगु ए १०२६/६ माइक्रोफिल्म स्वयादीफु ।

मूल अभिलेख

? ॐ नमः श्रीगणेशाय ॥

सम्बत ८३४ मार्गशिर शुद्धि ६ यंया डा(१ख:१)ताभलडिप्याखन
हुयकल वव दिन ॥

खेलवहिलिस ओमिस गा(२)घल हयाव छांयन तिला सकलसं ख्वालन
पुयधुडानलि भैर(३)व वाराही कोमारी चामुण्डा थ्व पेम्हाया जुको
ख्वालन जुको मपुसे (४) चोना ॥

श्रीराम मल्ल थाकुल आदिन चोक्वात भंडिल धनसिं आचात(५)
द्वारि कालक माहान वाडाव ला सोचकल छोया ॥

ला सवापुचके (६)व्यजं मालपे नकेमाल, ला सोय जोलन माल
थ्वतेन पां (२क:१) यने ॥

आनाथेस्तुनं पुजा याडाव सिधर थाकुलजुन छांयकला भ्याल(२)चा
छम्हा पोसोग विला पेम्हासेनं ख्वालन मपुसे हितोना थ्वनलि(३)
ख्वालन पुयाव इत्याडवला ॥

ध्वाखास आचातन विधियें ला सोया(४)व दुकाया ॥

था काथनं इत्याड वया काथ, काहाल पु(५) २ नायखिन वाजन,
धाकम्वाहालि, मस्यान प्वात ४ कलश ताहा प्व २ (६) दुवा ल्याख
पु २ त्वाक दिवा पु २ आरति प्वा १ साँधुन प्वा १ सिलपो २(ख:१)
सिंधिनी, गणेश, ब्रम्हायणी, माहेश्वरी, इन्द्रायनी, वैष्णवी, महाल(२)
क्ष्मी, वाराही, भैरव, कोमारी, चामुण्डा कापोल छत्रन कुयकाव,
व्या(३)घिणी, खिँ ग्व ३ ताल जु २ बहुलि जु २ बुकछ्वाल जु १ पोगा
पु २ थथे(४)न्त्याडा ववला, थव काथनं खतस दुहावाना, दुहाया
काथनं पिहावं(५)ना ॥ च्याचलक खतस सिलपोसोस्तुनं ॥ ॥

गणश दुकाला थ्व(६)या प्याखन हुयकला थ्व पिहाला ॥ ॥

ब्रम्हायणी दुकायाव प्याख(३क१)न हुयकाव थ्वं पिछोला ॥ ॥

माहेश्वरी दुकायाव प्याखन हुय(२)कला थ्व पिहाला ॥ ॥

वैष्णवी दुकायाव प्याखन हुयकाव थ्वं पि(३)छोला ॥

थना पंचसालि तेलो धकं फोन वला वियाव छोया ॥ ॥(४)

इन्द्रायणी दुकायाव प्याखन हुयकाव थ्वं पिछोला ॥ ॥

महालक्ष्मी (५) दुकायाव प्याखन हुयकाव पिछोला ॥ ॥

कोमारी दुकायाव प्या(६)खन हुयकाव थ्वं पिछोला ॥ ॥

वाराही दुकायाव प्याखन हुयक(ख:१)ला थ्वं पिछोला ॥ ॥

भैरव दुकायाव प्याखन हुयकाव थ्वं पिछो(२)ला ॥ ॥

चामुण्डा मुलम्हा थ्व, दुकाव प्याखन हुयकाव थ्वं पिहा(३)ला ॥ ॥

सिंधिनी व्याघ्रिणीन दुकायाव प्याखन हुकाव थ्व नेम्हां पि(४)हाला ॥ ॥

कोमारी चामुण्डा नेम्हा दुकायाव प्याखन हुयकाव थव ने(५)म्हां
पिहाला ॥ ॥

थना कोमारी चामुण्डा भैरव वाराही थ्व पेम्हा दुका(६)याव प्याखन
हुयकाव खतस तयाव तला पिमछोक ॥ ॥

थना ग(क४१)णछिं दुकायाव खतस तयाव तला ॥ ॥

थना पूजा जोलन सक(२)ता सामर्गी इत्याचकाव वियाव छोया ॥ ॥

शिरप्वस वलि थापना(३) याडाव आचातन पूजा याता ॥

ओमिस नायकन चामुण्डा आदि(४)न देवगण छिसकें पोतासन
षट्कोण मण्डल इहवने चोयाव षट्को(५)णस, सलै वलिसलद्रनि
मढिन कोपुया वलि तला, मण्डलस न्ह(६)स्कन ग्वलजा तलाम्हापतिं ॥

म्हापतिं जु १ निश्चाव गव १ न्यानपो भु १ (ख१) केभु गव १ सुबुन
पेश्चा, सुल्हे १ से थ्वते इहवने बोलाओ मिसेनं दु(२)दु दाया कुलिं
जुको मबोसे यना ॥

म्हापतिं आचातं पूजायाता थ्व(३) पूजाया क्रम चामुण्डा कोमारी
भैरव वाराही महालक्ष्मी वैष्णवी (४) इन्द्रायणी माहेश्वरी ब्रम्हायनी
गणेश सिंधिनी व्याघ्रिणी ताल २ (५) खि ३ वहुल २ वुकछ्याल १
पोगा २ थ्वते पूजायाता कोखागा स्वा(६)न माल देवम्हापतिं माल ॥
पूजा त्रयांजलि धूपदीप जपस्तोत्र ॥ (५क१)

गुलि इहवने छायाव तला उलि सकलेड पितायना ॥
सलैबलिस(२)ल उनि मठिन पुया न्हस्कन ग्वलजा थ्वते शिरपोया
इहवने बोयाव(३) तययना सकलेड मुडाव ॥

थ्वते धुनकाव गणछिं पिहावान ॥ ॥ (६)
थना पोडखतस प्रतारया खि थायाव पोगा पुला छायाहेलेता आ(५)
चातन चुपे पूजा याता ॥ ॥

थना छायाहेलाव कोमारी चामुण्डा भै(६)रव वाराही दुकाला ॥
आचातन भ्यालचा पूजा याता मु महाय(ख१)कस्यं भैरवम्हान स्याडाव
कुमारीम्हा हितोनकला ओनंलि चा(२)मुण्डाम्हान ओनंलि वाराहीम्हान
तोनकाव लिपा थम हितोना ॥ (३)

थथे च्याम्हाभ्यालचाया हितोडानलि, आचातन मेश पूजा याता(४)
पोमिपनिसेन मेशया पेल्लत पानकाव नुगलन चुयका(५)व पोमिनं
स्याता उथेड कोमारी चामुण्डा वाराही भैरव हितो(६)ना ॥

थ्वते धुनडाव खिपोगादिला ॥
काहारपोगा नायखिन वाजन(६क१) धाक म्वाहालिन पूजा धाक थाला ॥
थ्वते धुनकाव आचातन शिल(२)पोस स्वान कोकाला ॥

स्वान कोकाय धुस्तुनं देव पेम्हाड पिछाला (३) ॥
थ्वनंलि श्रीश्रीजयभूपतीन्द्र मल्लदेवसके स्वान तलवला ॥ ॥ (४)
थ्वते न्हिप्याखन हुयकेया क्रमणिका जुलो ॥ ॥ (५)

ओनंलि चाप्याखन हुयकेया क्रमणिका ॥ ॥
न्हपां सूत्रकुमार (६) गाछे पेडाव दुकायाव मेहालाव प्याखन हुयकला
थ्व पिहावाना(ख:१) ॥ ॥

गणेश महादेवपार्वती गाछे पेडाव दुकला मेहालाव प्या(२)खन
हुयकला थ्वं पिहाला ॥ ॥
थना ताउतिं महयकसे चोडाव चो(३)यकल छोया ॥ ॥

चामुण्डा कोमारी गाछे पेडाव दुकायाव मेहाला(४)व प्याखन हुयकला
थ्वड पिछोला ॥ ॥
ब्रह्मायनी दुकायाव मेहा(५)लाव प्याखन हुयकाव थ्वं पिहाला ॥ ॥

माहेश्वरी दुकायाव मेहा(६)लाव प्याखन हुयकाव थ्वं पिहाला ॥ ॥
वैष्णवी दुकायाव मेहालाव(७क१) प्याखन हुकाव थ्वं पिहाला ॥ ॥
इन्द्रायणी दुकायाव मेहाला(२)व प्याखन हुयकाव थ्वं पिहाला ॥ ॥

भैरव दुकायाव मेहाला(४)व प्याखन हुयकाव थ्वं पिहाला ॥ ॥
वाराही दुकायाव मेहाला(५)व प्याखन हुयकाव थ्वं पिहाला ॥ ॥
कोमारी दुकायाव मेहाला(६)व प्याखन हुयकाव थ्वं पिहाला ॥ ॥

चामुण्डा दुकायाव मेहालाव प्याखन(ख:१) हुयकाव थ्वं पिहाला ॥ ॥
सिंधिनी दुकायाव मेहालाव प्याखन(२) हुयकाव थ्वं पिहाला ॥ ॥
व्याघ्रिनी दुकायाव मेहालाव प्याखन(३) हुयकाव थ्वं पिहाला ॥ ॥

थना दयित दुकायाव मेहालाव प्या(४)खन हुयकला ॥
थना धोल नेम्हा ख्वालन जुको पुयाव दुहावया(५)व वाना ॥
थ्वनंलि दयित पिछोला ॥ ॥

गणेश महादेव पार्वती दु(६)कायाव प्याखन हुयकला थ्वपनि सोम्हाड
 आनां तयाव ॥
 गाछे पे(८क१)डाव, चामुण्डा कोमारी दुकाला ॥
 थ्वपनि नेम्हासेन गणेश म(२)हादेव पार्वती सोम्हा, कोमारी
 चामुण्डानड याव थ्व डाम्हां खत(३)सं चोना ॥
 थ्वलि गणेश महादेव पार्वती पिहाला ॥ ॥
 कोमारी (४) चामुण्डाया मेहालाव प्याखन हुयकला थ्वं पिहाला ॥ ॥
 दयि(५)त दुकायाव मेहालाव प्याखन हुयकला अनां चोना ॥
 थना गा(६)घलस चामुण्डा चण्डेश्वरी दुदाडाव वला ॥
 गाघलन पिहावया(ख:१)व दैत्य व युद्ध याता ॥
 चामुण्डाम्हान चण्डेश्वरीम्हायता खड्ग बि(२)लाहनं दैत्यओ युद्ध
 याता ॥
 चामुण्डा चण्डेश्वरी नेम्हासेन दैत्य(३) ओ युद्ध याडाव दैत्य वेयाव
 वाना ॥
 चण्डेश्वरी जुको खाडाव (४) चाना ॥
 थना धोल नेम्हा वयाव देव नेम्हाया जवखव चोना ॥ (५) ॥ ॥
 थना पूजा १ न्हिनस्यार्थे सामग्री डा जोलन बियाव पूजा (६) याता ॥
 पूजा फयधुस्तुनं चामुण्डा चण्डेश्वरी पिहाला ॥ ॥
 थना (९क१) पूजा फययाता देवगणछिं वयाव चोना ॥
 पूजा सामग्री सक(२)तां इह्याचकाव बियाव छोला ॥ ॥
 शिलपोस बलि थापना याडा(३)व आचातन पूजा याता ॥
 ओमिस नायकन देवम्हापतिं षट्कोण (४) मण्डल पोतासन चोला
 इहवने ॥ षट्कोणस सलै बलि सलउनि (५) मढिन कोपुया तला
 मण्डलस न्हस्कन ग्वलजा तला ॥ इहवने(६)म्हापतिं जु १ निश्राव

गव १ न्यानपो भु १ केभु गव १ सबुन पेशचा सु(ख१)ल्हे १ से थ्वतेओ
 मिसेनं इहवने बोला दुदु दायाकुलिं जुको मबोस्यं (२) या ॥
 म्हापतिं आचातं पूजा याता पूजा यायक्रम चामुण्डा को(३)मारी भैर
 व वाराही माहालक्ष्मी वैष्णवी इन्द्रायणी माहेश्वरी (४) ब्रह्मायनी
 गणेश सिंघिनी व्याघ्रिणी ताल २ खि ३ वहुल २ (५) बुछ्याल १ पोगा
 २ थ्वते पूजायाता कोखागा स्वान माल देवम्हापति(६) माल ॥
 पूजा त्रयाञ्जलि धूप दीप जाप स्तोत्र ॥
 गुलि इहवने छाया(१०क१)व तया सामग्री दकोड पिता यना ॥
 सलै बलि सलउनि मढेन पु(२)या न्हस्कन ग्वलजा थ्वते शिरपोया
 इहवने बोयाव तय यना स(३)कलेड मुडाव ॥
 थ्वते धुनकाव काथनं गणछिं पिहाला ॥ ॥ (४)
 थना पोड खतस खर्ज्जतिया खि पोगा पुला छायाहेलेता ॥
 आचा(५)तन चुपे पूजा याता ॥ ॥
 थना छाया हेलाव कोमारी चामुण्डा भै(६)रव वाराही दुकाला ॥
 आचातन भ्यालचा पूजा याता मुमहाय(ख१)कस्यं भैरवन स्याडाव
 कोमारी हितोनकला ओनलि चामुण्डा(२)न तोनाओनलि वाराहीन
 तोनाओनलि भैरवम्हान तोना ॥
 थ(३)थे जिमनेम्हा भ्यालचाया हितोडानलि ॥
 आचातन मेश पूजाया(४)ता पोमिपनिसेन मेशया पेलुडलत पानकाव
 नुगलन चुय(५)काव पोमिनं स्याता उथेड कोमारी चामुण्डा भैरव
 वाराही हि(६)तोना ॥
 थ्वते धुनडाव खि पोगादिला ॥
 काहार पोगा नायखिन (११क१) बाजन धाक म्वाहारिन पूजा धाक
 थाला ॥ थ्वते धुनकाव शिल(२)पोस स्वान कोमकासे देव पेम्हां

पिछोला आचातन जुजुस्के स्वा(३)न तलवला थना गणेशादिन गणछिं
दुकाला ॥ ओमिस नाय(४)कन भ्याचाया कलन सकलेड कोकायाव
मेव बिला हिनतेय(५)माल ॥

थना कोटल पूजा लवल्हाला ॥

खतस सोड तयाखाल ने(६)पु पोमि छम्हासेन जोना ॥

शिलपालयाव छम्हासेन जोना ॥

ख(ख१)त लृयाव यना ॥ ॥

काथनं इह्याडाव लिहाला ॥

पु २ त्वाक दिवाप्वा(२) ४ मस्यान, साधुन, आरति, शिरपो सिंधिनी
गणेश ब्रह्मायणी (३) माहेश्वरी वैष्णवि इन्द्रायणी महालक्ष्मी
बाराही भैरव कोमा(४)री चामुण्डा छत्रन कुयकाव व्याघ्रिणी खि ३
ताल २ बहुल २ (५) बुकछ्याल १ पोगा २ थ्वते इह्याडाव डातापोललया
छेस वा(६)ना ॥

सनिलबेलस प्याखन जुडाव सुथाया घडि ९ स धुना ॥ (१२क१)
न्हिनसओपनि वयाव भ्यालचाया म्हान छलृ ल्याखन ला दुत(२)ल
वला मेशचाम्हान छलृ ल्याखन दुतल वला ॥

थ्वते ला तलव(३)ला लृ २२ भ्यालचाया लृ २ मेशया ॥

श्रीश्री जुजु यन दुकाला ॥ शुभ

लिधँसा

माइक्रोफिल्म ल्या: ए ४५१/८ (रा.अ.)

ए ८४१/९ (रा.अ.)

ए १०२६/६ (रा.अ.)

भुखाय्

न्हयखँ

भूमि हे खाइगुलिं भुकम्प (earthquake) यात नेपालभाषां
भुखाच वा भुखाय् धाय्गु यात । थौया अत्याधुनिक वैज्ञानिक युगय्
आपालं दैवीप्रकोप पनेगु थीथी साधन विकास जुइधुंकल तर विडम्बना
धाय्माली भुखाय् पनेफुगु छुं हे साधनया विकास जूगु मद्दति । नेपाः
भुकम्पीय क्षेत्रया रुपय् विश्वय् परिचित जू । तःधंगु, चिधंगु आपालं
भुखाय् ब्याचनी । विशेषयाना: तःधंगु भुखाय् धाःसा प्रत्येक ५० दँया
जःखः ब्याच्वंगु खनेदु । नेपाःथें जाःगु भुकम्पीय लागाय् भुकम्प ब्इगु
इलय् थःगु जिउज्यान व सम्पत्तिया सुरक्षा गथे याय्गु धैगुया पूर्व
जानकारी सकसित माः । नेपालय् निकत भविष्यय् हे तःधंगु भुखाय्
व्यत्यंगु दु धैगु भूगर्भविद्विपसं पूर्वानुमान यानाच्वंगुलिं उगु भुखाय्पाखें
फयांफक्व जिउधन सुरक्षा याय्त नेपाल सरकारपाखें जिल्ला/नगर
/वडा/गाविस स्तरीय आपालं निशुल्क तालिम कार्यक्रमत नं संचालन
यानाच्वंगु दु ।

भुखाय्नाप स्वापू दुगु अभिलेख

नेपाल जर्मन हस्तलिखित संरक्षण परियोजनां राष्ट्रिय अभिलेखालय व मेमेथाय् दुगु थीथी हस्तलिखित सफूयात सुरक्षित याय्गु उद्देश्यं माइक्रोफिल्म दय्का: सफूया क्याटलग समेत तयार यानाबिल । उगु क्याटलगय् भूमिकम्पनाप स्वापू दुगु १९ थान सफूया नां उल्लेखे जुयाच्चंगु दु । थन क्याटलगय् उल्लेख जुयाच्चंगु थीथी सफूया शिर्षक व माइक्रोफिल्मया रिल ल्या: व मेमेगु जानकारीमुलक तालिका -

सफूया शिर्षक	भाषा	लिपि	रिल नं
भूमिकम्पफल	संस्कृत	नेपाललिपि	ए १२२०/२१
भूमिकम्पफल	संस्कृत	देवनागरि	बि ३४०/१४
भूमिकम्पफल सोय जुरो	नेपालभाषा	नेपाललिपि	डि ११०/३
भूमिकम्पग्रहणविचार	संस्कृत	नेपाललिपि	इ २८९/११
भूमिकम्पवर्णन	खस	देवनागरि	इ ४४१/४
भूमिकम्पवेला	संस्कृत	नेपाललिपि	इ ९१६/४
भूमिकम्पविचार	संस्कृत	देवनागरि	इ १२१५/११
मयूचचिभूमिकम्पशुभाशुभफल	सं/ने.भा	नेपाललिपि	इ १५००/११
भूमिकम्पप्रश्नविचार	नेपा/हिन्दी	देवनागरि	इ १३४९/२
भूमिकम्प भयाको प्रश्नविचार	नेपा/हिन्दी	देवनागरि	इ १३४९/२
भूमिकम्पपरीक्षा	संस्कृत	नेपाललिपि	इ ११५९/३
भूमिकम्पपरीक्षा	संस्कृत	नेपाललिपि	इ २४१४/१५
भूमिकम्प (?)	सं./नेभा	नेपाललिपि	इ २०८७/४
भूमिकम्पग्रहणविचार	संस्कृत	नेपाललिपि	जि १७३/२
भूमिकम्पविचार	संस्कृत	देवनागरि	एच २३७/१४

भूमिकम्पविचार	संस्कृत	देवनागरि	एम ३१/७
भूमिकम्पविचार	सं/नेभा	देवनागरि	एच २७७/१५
मयूचचिभूमिकम्पशुभाशुभफल	नेपालभाषा	नेपाललिपि	एच१००/११-१०१/१
भूमिकम्पपरीक्षा	नेभा	नेपाललिपि	एक्स १३२६/१

(स्रोत : Preliminary list of Manuscripts, Blockprints and Historical Documents microfilmed by the Nepal-German Manuscript Preservation Project)

चय् उल्लेख जूगु तालिका कथं भुखाय्नाप स्वापू दुगु हस्तलिखित ग्रन्थ फुक्क धैथें देवनागरि व नेपाललिपिं जक चयातःगु व भाषा धाःसा विशेषयाना: संस्कृत व नेपालभाषा अले छगू निगू हिन्दी चयातःगु खनेदत । माइक्रोफिल्म जुयाच्चंगु थुपिं सफूत रिल ए, बि, डि, इ, जि, एच व एक्स य् सुरक्षित जुयाच्चंगु दु । रिल ए, बि, डि, इ, जि, एच व एक्स धाय्बले क्वय् न्ह्यथनाकथं थीथी थासय् संकलन यानातःगु हस्तलिखित सफू धैगु थुइकी -

ए व बि	- राष्ट्रिय अभिलेखालय
डि	- राष्ट्रिय अभिलेखालय (प्राइभेट)
इ	- काठमाडौं (प्राइभेट)
जि	- भक्तपुर
एच	- पाटन (प्राइभेट)
एक्स	- रिल प्राप्त मजगु (सरकारी सम्भौता जुइगुसिवे न्ह्यःयागु) (श्रेष्ठ, ११२७:८४)

९० सालया भुखाचं याःगु हानिया बारे चयातःगु अभिलेख

नेपाःया तःभुखाय्ना नामं नांजाःगु ९० सालया भुखाय्(विसं १९९० साल)या भुखाय् लुमनकि उगु ईया अनुभव याःपिं

नेपालमण्डलबासीपिनिगु नुगः थौतकं थररं खानि । घटनावली न्यनीबले व ब्वनीबले उगु इलय्या प्रत्यक्ष अनुभव याय् मर्खीपिनिगु नुगः नं उत्तिकं खाइगु स्वाभाविक खः ।

नेपालय् भुखाय् ब्वःगु इलय् जूगु विभिन्न हानीनोक्सानीया बारे आपालं जानकारीमूलक सफू लेख पिदनाच्चंगु हे दु । छापाखानाया विकास मजुनिगु इलय् थजागु घटनात थीथी थ्याःसफू ब्यंसफू व मेमेगु साधनय् च्यातःगु लुयावःगु दु । थ्वहे भवलय् नेपाल राष्ट्रिय अभिलेखालयं संकलन यानातःगु **बौद्ध दशकर्म**या बारे च्यातःगु छगू सफूया अन्तिम पतिइ तँसाकथं विसं १८९० व विसं १९९० या तःभुखाचय् जूगु छुं छुं हानीनोक्सानीया बारे च्यातःगु लूगु दु । थुगु सफूयात नेपाल जर्मन रि सर्च सेन्टर माइक्रोफिल्म दय्के धुंकूगु दु । माइक्रोफिल्म ए ८८५/९ स सुरक्षित जुयाच्चंगु थुगु सफुतिइ मुक्कं १५ पौ दुसा अन्तिम निपानामध्ये न्हापांगु पानाय् विसं १८९० व निगूगु पानाय् विसं १९९० सालया भुखाचया बारे अलग्ग अलग्ग निम्ह हे अज्ञात व्यक्तिं देवनागरी आखलं ल्हाःतिं च्यातःगु खः । छगू हे सफुतिइ सच्छिदं पाक्क निक्व भुखाय् ब्वःगुया बारे च्यातःगुलिं न्हापांगु भुखाय् ब्वःबले घटना च्यातःम्हेसिया हे सन्तानं पाना खालि जुयाच्चंगु खनाः निक्वः भुखाय् ब्वःगु इलय्या घटना च्वःगु जुइमाः धकाः अनुमान याय्छिं । थ्व च्यातःगुया हुनिं यानाः छगू हे थासय् सच्छिदंया दुने ब्वःगु निगू भुखाचं गुलि तक क्षति यात धकाः अनुसन्धान याय्गु लैपु चाय्काब्यूगु दु ।

थन थुपिं हे निगू घटनायात गथे खः अथे हे ल्हाय्यागु दु अले उकियात थौकन्हेया चलनचल्तीया भाषां नं हिलाबियागु दु ।

अभिलेखया मूलपाठ

- न्हापांगु अभिलेखया मूलपाठ

संवत् ९५३ नष्ट भादु सुदि द्वादशि सोमवार थ्वकुन्हुया रात्रीस घटि १३ वेलस भूमिकंप जुयाव, जदेशस, वसंतपूरया कवसि कुटीन वल, कोटिलिंगया देवलं दुत, खवं कुटीन वव, जगन्नाथया देवलं दुक छें, आपालं दुडाव मनुष्यं सीक, यलदेशसं, देवल लायकूल छे, दुक, प्वपदेशसं लायकूल देवल छेखा हजार्वजार दुडाव मनुष्यं सलंसल सीक श्रीभूपटेन्द्र राजाया खवं ग्वलतुव, बुग, लुंभु, सक्व पांगस अदीक छें, दुक, मनुखं सिक, पर्वत, मधेस, सकभिनं, महाउत्पात जुयाव, दुनिया सकल्यं न्हु २२ तक छेस देने मछालाव लाछि, तेनुपेलध्वका पीनेस तबु तयाव देड राजारानिं भनाखालंस बिज्याक जुल ॥

थौकन्हेया भासं :

नेपाल संवत् ९५३ भाद्र सुदि १२ सोमवार खुनु बहानिसिया १ बजे भुखाय् ब्वयाः यें देशया वसन्तपुर दरवारया कौसी कुतुंवल, कोटिलिंगया देगः दुनावल, लत्था (थां) कुतुंवल, जगन्नाथया देगः दुन, छें, आपालं दुनावयाः मनूत सित, यलदेशय् देगः, लायकू, छेंत, दुनावल, ख्वप देशय् लायकू, देगः, हजारौ हजार छेंत दुनावयाः मनूत सलंसः सित, श्री भुपतीन्द्र जुजुया सालिक दुगु लत्था ग्वःतुल, बुंगः, लुंभु, सक्व, पांगया आपालं छेंत दुन, मनूत नं आपालं सित, पर्वत, मधेस, सकभिनं, महाउत्पात जुयाव, दुनिया सकलें २२ न्हु तक थःपिनिगु छेंय् दने मछालाः लैय् व तिंख्यःया ध्वाका पिने तबु (?) तयाः द्यन, जुजुलानिपिं भण्डारखालय् च्वनाविज्यात ।

- निगूगू अभिलेखया मूलपाठ

संवत् १९९० साल माघ वदि ३० सोमवार थ्वकुन्हुया दिनया पुघौ व सुइइयापला बाकीस भूमिकंप जुया वं देसया लायेकु हनुमांधोका दुवने देवल तलेजु भवानिया १ छत पौग कुतिन वल वसंतपुर छेत दुक गुठीतहसिल अडा दुना ४२ म्ह मनु सिक जगन्नाथ कोटिलिंग देवलं दुक मल्ल जुजुया खंवस चोन मूर्तिनं कुतिन वव धिराज त्रिभुवनवीरविक्रम साहया नाराहिंति लायेकु दुना मैजा २ म्ह सिक दुनियाया छे अपालं दुक मनुष्य हजारबजार सिक यलदेससं तलेजु कोंती महादेव करुणामयया देवलं दुक दुनीजाया छे अपालं दुक मनुष्य हजारबजार सिक

थौकन्हेया भासं

विसं १९९० साल माघ वदि ३० सोमवार खुनु बहनिसिया ६ बजे जुया: ३५ मिनेट वंका: भुखाय् व्वया: यें देशया लाय्कू हनुमानध्वाखा दुनावल, तलेजु भवानी देगःया १ छतँया पौ कुतुंवल, वसन्तपुरया छेत दुन, गुठी कार्यालय दुना: ४२ म्ह मनु सित, जगन्नाथ कोटिलिंग देगः दुन, प्रताप मल्ल जुजुया सालिक लत्थां कुतुंवल, जुजु त्रिभुवनविक्रम साहया नारायणहिंति लाय्कू दुना: २म्ह मैयात सित, दुनियाया छे अपालं दुन, मनूत हजारौ हजार सित, यलदेशया तलेजु, क्वन्ति महाद्य, करुणामयया देगःत दुन, दुनियाँया अपालं छेत दुना: हजारौ हजार सित ।

लिखँ

विसं १८९० व १९९० सालया भुखाचं याःगु हानी नोक्सानी वारे च्वयातःगु थुगु निगू अभिलेखपाखें स्वनिगःवासिपिन्त सचेत यानाच्वंगु खनेदु, छायाःसा भुखाय् थें जाःगु दैवीप्रकोप जुइबले मनूतय्त चकंगु

थाय्या आवश्यकता जुइ । तर स्वनिगलय् चकंगु थाय्या अभाव जुजुं वनाच्वंगु दु । १८९० सालय् भुखाय् व्वःबले जुजुनिसें जनतातकं छैय् छैय् दुहाँ वना: द्यने ग्याना: जुजुपिं भण्डारखालय् द्यनसा जनतात २२ न्हु तिंख्यलय् व लँय् लँय् द्यन । थज्याःगु हे तःभुखाय् व्वलधाःसा थौकन्हेयापिं गन द्यवनेगु ? लँ व तिंख्यः निगुलिं चिब्या, चिधं जुइधुंकूगु दु ।

तत्कालीन इलय् ल्हाइगु बोलीचाली भाषायात गथे खः अथे हे याना: च्वयातःगुलिं थुगु अभिलेख भाषिक दृष्टिकोणं नं उत्तिकं महत्वपूर्ण खनेदु ।

लिधँसा

माइक्रोफिल्म त्या: ए ८८५/९ (राष्ट्रिय अभिलेखालय)

श्रेष्ठ, रजमाइल, १९२७, 'अभिलेखालय दुनेच्वंगु थीथी सफूया सूचीकरण - छगू अध्ययन' **न्हू हिसु** १, १ : ८३-८८ ।

Nepal-German Manuscript Preservation Project, Preliminary list of Manuscripts, Blockprints and Historical Documents microfilmed. Hamburg, University of Hamburg Asia-Africa-Institute Dept. of Indian and Tibetan Studies.

+++

स्वप्नपरीक्षा

न्हयखा

dream = ना. र क्रि. सपना, स्वप्न, वासना, आकांक्षा, -
थ वि. स्वप्नवत्, भावपूर्ण, अस्पष्ट, तुवाँले, - scape स्वप्न दृश्य ।
(दीक्षित, २०५७:१४०)

स्वप्न=सपना=म्हगस । प्राणीया उत्पत्तिनिसें हे म्हगसया
नं अस्तित्व दत जुइमा: छाया कि आपा: धैथें प्राणीत प्राय: सुर्यास्तनिसें
सुर्योदयतक मिखा तिसिना: आनन्दं दनी । अथेला मनूतय्गु सवालय्
उमेर कथं थुलि ई दनेमा: धैगु वैज्ञानिक ल्या: दु अले न्हिनय् दने
मज्यू धैगु नं मान्यता दुसा मनूत बाहेक मेमेपिं प्राणीया बारे धा:सा
अध्ययन अनुसन्धान म्हो हे जक जूगु खनेदु । प्राणीत दनी आरामया
निंतिं तर दनकि म्हगस खनी छाया ? थुकिया लिस: आ:तकं सुनां
नं क्वछिना धाय् मफुनि । अथेला चेकोस्लाभाकियाया
मोराबियाया यहूदी परिवाय् सन् १८५६ मे ६ खुन्हु जन्म जूम्ह
मनोविश्लेषण सिद्धान्तया प्रतिपादक सिगमन्ड फ्रायडं सन् १८९९ य्
सपनाया व्याख्या धैगु सफू प्रकाशन यासैलि म्हगसया अध्ययनय्
छगू तधंगु ह्यूपा वल । (गौतम, २०५९:८७) सिगमन्ड फ्रायड

अभिलेख

(Sigmund Freud)या कथं मनूतय् आपालं इच्छात दयाचवनी ।
गुलिं इच्छा पूवनीसा गुलिं सामाजिक बन्धनया हुनिं पूवनी मखु ।
वहे पूमवंगु इच्छात मनूतय् मनया स्वंगू तहमध्ये अचेतन मनय्
स्वचानाचवनी । गुगु दमित वा अतृप्त इच्छात गुगु नं इलय् साहित्यिक
रूपय्, म्हगसया रूपय् वा मेमेगु रूपय् प्रस्फुटित जुइ ।

सुनानं इच्छा हे मया:गु खँ म्हगसया रूपय् खनी हे मखु
अभ्र धाय् म्हगस खंकेत सुयागु पाखें न्हाय्पनं न्यनेमा:, मिखां
खंकेमा: वा अनुभव हे याय्मा: । छम्ह जंगली जीवन हनाच्वंम्हं गुगु
नं इलय् अमेरिकाया राष्ट्रपति म्हनीमखु । तर शहरिया जीवन हनाच्वंम्हं
राष्ट्रपतियात तप्यंक मखंसां संचारया विभिन्न माध्यमं वयात
म्हसीका: चाय्कंमचाय्क नापलाय्गु इच्छा याय् धुंकी अले गुगु नं
इलय् वयात म्हगसय् खनाचवनी । थुलि जक मखु गुबलें गुबलें
ज्वलय् व म्हगसय् छगू हे कथं ज्याखँ जुयाचवनी । गथेकि च्व(
पिसाप) मयासे दन धा:सा चान्हय् च्वफाय्गु इच्छा तिब्र जुयाचवनी
अले व हे च्वफाय् मा:गु खँ म्हगसय् नं खनाचवनी गुलिं गुलिं
मस्तय्सं ला म्हगसय् धका: ज्वलय् लासाय् हे च्वफाना: बी ।

फ्रायडया म्हगस(स्वप्न) सिद्धान्तकथं म्हगसया निता तह
दइ । छगू व्यक्त तह व मेगु अव्यक्त वा सुशुप्त तह । व्यक्त तहया
म्हगस धाय्बले अज्यागु घटनात ख: गुकियात म्हनीम्हेसिनं याउँक
व्यक्त याय्फइ । थथे व्यक्त याइबले गुलि नं म्हनी उकिया १०
प्रतिशतसिबें म्हो जक फइ । उकिं न्ह्याक्व हे त:हाक: म्हंसां नं म्हंगु
फुक्क सुनानं कनेफइमखु । थ्वहे म्हंगु थीथी व्यक्त घटनाया आधारय्
व्याख्या विश्लेषण वा थीथी अर्थयात अव्यक्त तह धाइ ।
थन न्हयथनेत्यनागु अभिलेख नं थ्वहे अव्यक्त तह नाप स्वापू दु ।

अभिलेख म्हासीका :

नेपाल-जर्मन हस्तलिखित संरक्षण परियोजनां निर्माण या:गु माइक्रोफिल्मया क्याटलगय् स्वप्न(म्हगस)नापं स्वापू दुगु ४७ थान सफूया विवरण प्रस्तुत यानात:गु दु ।

स्वप्नफल	- १४ थान
स्वप्नपरिक्षा	- १० थान
स्वप्नविज्ञान	- १ थान
स्वप्नचिन्तामणि	- १० थान
स्वप्नविचार	- ८ थान
स्वप्नकथा	- २ थान
स्वप्नभाषा	- १ थान
स्वप्नस्तोत्र	- १ थान

थुकथं स्वप्न(सपना=म्हगस)या बारे आपालं विचा: याना: भ्मी पूर्वजपिसं थीथी सफू हे तयार याना: उकिया बारे अध्ययन अनुसन्धान याय्गु लँपु चाय्काबी धुंकूगु दु ।

थन प्रस्तुत याय्त्यनागु अभिलेख माइक्रोफिल्म ल्या: वि ३५६/४५ स सुरक्षित यानात:गु दु । नेपाल-जर्मन हस्तलिखित संरक्षण परियोजनां निर्माण या:गु माइक्रोफिल्मया क्याटलग कथं थुगु सफू ११ पौ व १६.९ X ७.१ सेमि दु । थुगु अभिलेखय् स्वप्नपरिक्षा ७ पौ, मिसाया बारे च्यात:गु २ पौ, म्ये १ पौ, खाली कभर १ पौ दु । थ्यासफुती नेपाललिपिं च्यात:गु थुगु सफूया पुष्पिका वाक्यय् सफूया नां स्वप्नपरिक्षा धका: च्वमिं उल्लेख यानात:गु दु तर च्वमिं थ:गु नां धा:सा उल्लेख मया:, च्व:गु तिथिमिति नं स्पष्ट उल्लेख मया: तर छम्ह अज्ञात च्वमिं सफूया अन्तिम पती छपु म्ये च्यात:गु दु -

॥ नद कोमारा

? ॥ श्याम चतुरभुज मदन ग्वपार,
मेरि तेरो चरन आधार ॥ १ ॥
नदकुमारा प्रगत्रप्रदेस किये,
शुष विहारो, अवे मोहन मनमथ ॥ २ ॥
मम नारि शुकुमिनि, तुमारो दासि,
मोहोन विदावनवाशि ॥ धु ॥
जगतप्रकसकि पृम सहारो,
चंदसेपर मेरोहारो ॥ : ॥

जुजु जगतप्रकास(नेसं ७६३-७९३) व मन्त्री चन्द्रसेपरया नां उल्लेख जूगुलिं थुगु ज्योतिष विषयया स्वप्नपरिक्षा सफू नं थ्वहे जुजुया राज्यकालय् रचना जूगु अनुमान याय्छिं ।

अभिलेखया सारसंक्षेप :

दकले न्हापां स्वस्ति चिं (?) पाखें सफूया आरम्भ यानात:गु दु । अले गणपति(गणेश)यात नमस्कार याना: म्हगसपाखें भविष्यय् जुइगु ज्ञान वीगु तातुना: स्वप्नया खँ ल्हाय् धका: च्वमिं थ:गु खँ न्ह्यथनात:गु दु । थुकी दकले न्हापां गुगु इलय् म्हगस खनधा:सा उकिया फल गुलि तक सफल जुइ धका: उल्लेख यानात:गु दु गर्थेकि -
१. रात्रि छगू पहरय् म्हंगु दच्छि लिपातिनि फल प्राप्त जुइ
२. निगू पहरय् म्हंगु च्यालां फल प्राप्त जुइ
३. स्वंगू पहरय् म्हंगु स्वलां फल प्राप्त जुइ
४. प्यंगू पहरय् म्हंगु वहे ला(महिना)य् फल प्राप्त जुइ

५. सूर्य उदय जुइत्ययका म्हनसा तत्काल हे फल प्राप्त जुइ

थुकथं म्हंगु ईया आधारय् म्हगसया फल गुबले प्राप्त जुइ
धका: दकले न्हापां व्याख्या यानात:गु दुसा लिपा छुछु म्हनकि
उकिया फल छु छु दइ धका: उल्लेख यानात:गु दु । ज्व:ला:गु छुछुं
म्हगसया फलयात छथासं तया: थन संक्षेपं जक न्त्यथनेगु कुत:
यानागु दु, पूर्वक अध्ययन याय्गु ज्या ल्यहे दनि -

आर्थिक लाभ जुइगु

सल, किसि, सा, मित्र, वाद्रं, जाकिद्रं, सिसाबुसा, स्वां, मचा,
कुसा, पताका, रथ आदि खनसा थ:गु म्हय् खि कित, थ:गु म्हं हि
हाल, सेक्स याना धका: म्हनसा, दुदु हा:गु सिमा गया धका: म्हनसा
म्हासुगु सिन: तियागु, म्हासुगु पतासि सिनागु धका: म्हनसा, सर्प,
विच्छि, हइनं न्यात धका: म्हनसा, हि/थ्वं त्वना, जा नया धका:
म्हनसा धनलाभ जुइ । मनूया ला, क्वय् व मेमेगु नया धका: म्हनसा
न्यास: तका प्राप्त जुइ । मनूया ल्हा: नया धका: म्हनसा द्वा:छि तका
प्राप्त जुइ ।

धन नाश जुइगु

भुजिनं भुन, दन्दकचिरिन(?) पुन धका: म्हनधा:सा धन
नाश जुइ, गुलि सुख जुयाच्चंगु ख: उलि हे दु:ख जुइ । थुकिया निंतिं
सान्ति कम्म याय्मा:, रक्तचन्दन घ्यलय् बुया: म्व:ल्हुइमा:, पीठय्,
आगमय् पुजापाठ याय्मा: अले जक शान्ति जुइ ।

राजलाभ जुइगु

छ्यं नया धका: म्हनसा उलिथुलि मदय्क राजलाभ जुइ । चउर
दथुइ, पत्यरास(?) थाना: पुखू दथुइ खीर(तस्मि) थुया: नया धका: म्हनसा
राजा जुइ ।

राजभय जुइगु

गुफाय् राक्षस, माक:, खिचा, हाकुम्ह किसिं न्यात धका:
म्हनसा राजाया भय जुइ ।

वलवान जुइगु

थवन्तर(?) गामय्, खेलय् दिडाव तया धका: म्हनसा ओगुडि
गामय् पलमान जुइ । नगरय् जूसा महारथी जुइ ।

मृत्यु जुइगु

मेपिसं अस्त्रसस्त्रं थ:गु म्हय् घा:यात धका: म्हनसा मृत्यु
जुइ । राजां किसि, सल, वस: बिल धका: म्हनसा थ:गु गोत्रया मचा सी ।
छ्ये लहिनात:म्ह फा, मेसं च्वल धका: म्हनसा अकाल मृत्यु जुइ ।

ब्रम्हहत्याया आरोप लाइगु

वाउंगु पर्सि सिनाच्चना धका: म्हनसा ब्रम्हहत्याया आरोप लाइ ।

सन्तान दइगु

अश्वकसि, कन्हेवरसि, स्वकचा प्रमान म्हनसा मचा दइ ।
सिसाबुसा खना धका: म्हनसा काय्मचा हे दइ ।

देश्य अनिकाल जुइगु

मेपिसं खड्ग थःत बिल धकाः म्हनसा देश्य हमला जुइ ।

नाना दुःख जुइगु

वा, सं हाल धकाः म्हनसा, हाकुखाःम्ह मिसां हाकु वसतं
पुनाच्चन धकाः म्हनसा नाना भय जुइ । हाकुम्ह सिंह, हाकुम्ह किसि, ब्राम्हण,
हाकुदेव, हाकु राजा थुपिं खना धकाः म्हनसा थःगु म्हायात भय जुइ ।

अन्न नाश जुइगु

थव शरीर चाचि(?) नका धकाः म्हनसा वामा क्वदइ ।

धर्म्य बाधा लाइगु

तुयु खाःम्ह मिसां तुयु पर्सि सिनाच्चन धकाः म्हनसा थःगु
चित्त्य धर्मबाधा लाइ ।

ल्वचं कइगु

म्हासु, हाकु, तुयु, वाउंगु खाःयापिं मिस्त मुनाः खँ ल्हानाच्चन
धकाः म्हनसा ल्वच कइ, म्वाय्त हे थाकुइ । धौ खना धकाः म्हनसा
पित्तल्वचं कइ । धौ बिया धकाः म्हनसा बाथल्वचं कइ । घ्यः नया
धकाः म्हनसा इकुइ ।

स्त्रीलाभ जुइगु

तुयुम्ह ब्वह खना धकाः म्हनसा भिंम्ह मिसानाप ह्वेनेदइ ।

मृत्युपाखें भय मदइगु

लुखां दुहाँ पिहाँ जुया, छेलि(छिठि)इ, चपलि
(चपाः?)इ चाःहिला धकाः म्हनसा मृत्युपाखें भय दइमखु जमनास
जुइ ।

शास्त्रज्ञान दइगु

मत छोय्का धकाः म्हनसा विशास्त्र(विद्या?) सइ । पारु,
व्यार(ब्याः/बेल), म्वाच(केरा), बयर खना धकाः म्हनसा विद्यालाभ
जुइ ।

सत्यवन्त जुइगु

द्यः, भंगः, अबु, मां, गोत्र कतक(?), राजा थुपिं सित धकाः
म्हनसा सत्यवन्त जुइ ।

थुकथं छुं नं म्हनसा उकिया फल गज्यागु जुइ धकाः
न्त्यथनातःगु थुगु अभिलेखया मुलपाठ क्वय् देवनागरिं आलेखन
यानागु दु -

मुल पाठ

? गणपतय नम ॥

स्वप्नाध्यायं प्रवक्षामि, सर्वत्र भवितक्षति, अ(पौ१चव्य२)ज्ञान
तश्चरुपानी, नरानां ज्ञान हेतवे ॥

स्वप्नया कथा खं ल्हाय, (३) रात्रि छपहरस म्हनसा, दाछिन फल
लायु, नेपहरस म्हन(४)सा च्यालान फल लायु, स्वपहरस म्हनसा,
स्वरान फल लायु, (५) पेपहरस म्हनसा, म्हाडागुलिरासं फल लायु

॥ सूर्य उद(६)यवेलस म्हनसा, तत्कालनं फल लायु ॥ थ्वतेवेलस
म्हानसा, (७) न्हेडन फायके मतेव, न्हेड मवरसा, फल लायु, संन्देह
मुमा(क्वय्१)ल राय, निश्चयनं जुरो ॥

शडा, किशी, सा, क्वाथ गया, गुंजाया, (२) वनान्तल जोया, नामस
दंडा, वेनथाया, सरताया, तोकालि(३)थाया सरताया, थम पोया,
छुननं नया, थ्वतेस छता म्हनसा (४) धनलाभ दयु ॥

मित्र षंडा, वादो, कृदो, शृसाबुसा, स्वान, (५) मोचातो खंडा, छत्र
खंडा, प्रताका, रथ, थ्वतेस छता म्हा(६)नसा, लक्ष्मीवृद्धिमान लायु ॥
मनुष्यया रा, कंच नया धकं (७) थजुर, हरिद्रि छुडवं थजुर, नया धकं पाक
याडावं थजुर(२)च्यु१)र, नया धकं म्हनसा, डाश्र टंकाया लाभ दयुव ॥

राहात न(२)या धकं म्हनसा, दोरछि टंका राभ दयु ॥

मोड नया धकं म्हं(३)नसा, उलू थूलि धाय मदु, राज राभ दयु ॥

थवन्तर ग्राम(४)स, खेलस दिडाव तया धकं म्हनसा, ओगुडि ग्रामय पल(५)मान
जुयु ॥ नगर जुरसा, महार्थ जुयु ॥

अस्तसस्त मेव(६)न थवके धारकला धकं, केरकारण थव म्हंस पुड
धकं, (क्वय्१) कुवर्णन थव म्हंस पाया धकं म्हनसा थम सियु ॥

थव(२)म्हंश खिन केक धकं, थवम्हंन हिहाव, शरीर मिथु(३)न याडा
धक म्हनसा, धन लाभ दयु ॥

राजान किसि, सडा, वस्त(४) मेवन, थवता विरा धकं म्हनसा, थव
गोत्रया मोचा तोद(५)युव ॥

दुदु वव सिमा गयाव, से खायाव नया धकं म्हनसा ना(६)ना
धनलाभ दयु ॥

पलमान जुया, डावर कामन न्ह्याडाव जो(३)च्यु१)या, मेवन थवता
खड्ग विरा धकं म्हनसा, देशत पंथ वव(२)स्य जुयु ॥

दुदु धरि, विर वर धकं म्हनसा, लक्ष्मी थव छेस(३) वयु ॥

अश्वकसि, कन्हेवरसि, स्वकचा प्रमान म्हन(४)सा, मोचा दयु ॥

वाहाव, सहाव म्हनसा, मेवन वाध(५)रप तयुव, दुःख जुयु ॥

थव, शरीर चाचिनके धकं(६) म्हनसा, वाम्हान कोडायु ॥

डादवन चोना धकं म्हनसा (क्वय्१) गुफान डारा,
राक्षसन डारा, माकर, खिचा, हाकुकि(२)सी, वी, थ्वतेस छतान डया
धकं म्हनसा राजा भय दयु ॥ (३)

छेयाफा, छेया मेसन चोया धकं म्हनसा, अकाल मृत्यु जुयु(४)व ॥

एयीव चेतन तेयाव चोडा, नासाकन रेपरपं चोडा ध(५)कं, एयो
पतासिन सेडाव चोडा धकं, म्हनसा, मथानं धनला(६)भ दयुव ॥

वाडु पतासिन सेडाव चोना धकं म्हनसा, तारा
(४)च्यु१)त्वं खाडा भारपे, ब्रम्हहत्या मायु ॥

तोयुख्वार मिसा, तोयु (२) पतासेन सेडाव चोड धकं म्हनसा, सर्वदां
चित्तस धर्म(३)वाधरपिव ॥

हाकुख्वार मिसा, हाकुवस्तन तीयाव चो(४)न धकं म्हनसा, नाना
भय दयुव ॥

एयीव, हाकु, तोयुव(५) हाकु, वाडु, त्वते ख्वार मिसातो मोडडाव
खंल्हाक धकं (६) म्हनसा, तव रोयन कयुव, म्वाय संदेह जुरो ॥

तव (क्वयु१) विन जव चोरास डया धकं म्हनसा, जिन्हुनड्हा
धनला(२)भ दयुव ॥

तव विन विर्छन, हयीरन, डया धकं म्हा(३)नसा, वनजवानेरा जुर
सा, रक्ष छितंका राभ दयुव ॥ (४)

छेस जुरसा पुत्र राभ दयुव ॥ प्येल वाड ओओ, मेछो(५)क, थम दुरि
स दंडाव, वया, वाडा, धकं म्हनसा, थवके(६) लक्ष्मी वयुव ॥

हि तोडा, थ्व तोडा धकं म्हानसा, धनराभ (५)च्युप दयुव ॥
 वोहोर, तोयु ख्वा षंडा धकं म्हनसा, भिडख्वाल(२)स्त्रि दयु ॥
 तुतिस राहातश, गरपोतस, चेया धकं म्हा(३)नसा, रावर चिन्तनान
 रिरायीव, रिकाय दयुव ॥
 चव(४)र दातेस, पत्यरास, थाडाव, पुखुरि दातेस, खिरजा, थु(५)याव,
 नया धकं, म्हनसा, राजा जुयुव ॥
 भिंगोरा नया ध(६)कं म्हनस धनराभ दयु ॥
 धवलाघ छेया पुरस चोडा, दो(क्वय्प)से जा थुयाव, खो, श्व, खोगाया,
 थजुर, खसि सकलें, सु(२)चकाव तोडा धकं म्हनसा, राजा जुयुव ॥
 दुदु तोडा ध(३)कं म्हानसा, तिर्थलाभ दयुव ॥
 छेया स्वाहानेजाया, ते(४)रेन तरेन, चोतान चोता चारकं जोया
 धकं, म्हनसा वि(५)ज्यालाभ दयु ॥ छेल्होने फयुव ॥
 रुखान दुहा पिहा जो(६)या धकं, छेलिन छेलिचारकं, चपलिन चपरि
 चारकं, (६)च्युप जोया धकं म्हसा, जमनास जुयु ॥
 हाकु सिंह, हाकु किसि, हा(२) ब्राम्हण, हाकुदेव, हाकु राजा, थ्वते खंडा
 धकं म्हनसा म(३)भिड शरिर भय ॥
 धरिविर वडा धकं म्हनसा, वातरोय(४) दयु, घेल नया धकं म्हनसा
 इकुरोय दयु ॥
 धरि नया ध(५)कं म्हनसा जस दयु ॥
 धरि खाडा धकं म्हनसा पित रोय द(६)युव ॥
 मटं छोक म्हनसा, विसास्त्र शयु ॥
 जा नया धकं म्हा(क्वय्प)नसा धनलाभ दयुव ॥
 देवता, भंगड, ववु, माम, गोत्र(२) कतक, राजा, थ्वते सिक धकं
 म्हनसा, सत्यवन्त जुयुव ॥ (३)

पारु, व्यार, म्वाच, वयरसे, थ्वते खंडा धकं म्हनसा बुखा(४) डेने
 दयुव, विद्यालाभं दयुव ॥
 सेसाबुसा खंडा धकं म्ह(५)नसा, कायमोचा दयुव ॥
 भोजिनीन भुड धकं, दन्दक(६)चिरिन पुडा धकं म्हनसा धननाश
 जुयुव गुलि सुख (७)च्यु १) जुरा उलं दुःख जुयुव । थ्वया सान्ति
 कम्म यायमाल, (२) रक्तचंद्रन घेरस बोराव मोलल्हयाव, पूजा
 याय, म(३)र्जाताथें पिथिसं तेव आगमसं तेव, शान्ति जुयुव (४) जुरो ॥
 इति स्वपनरिक्षा कथा समाप्तः ॥ शुभ ॥ ॥

अन्तय्

न्हापा मिसातयूत क्वह्यंकेगु ज्या यानातःगु थुगु अभिलेखपाखें
 सीदु । अथेहे म्हगसय् थीथी रंग खनी धकाः च्वयातःगु सर्वथा अनुसन्धानया
 विषय खः ।

लिधँसा

आचार्य, नेरन्द्रमणि दीक्षित, २०५७, अंग्रेजी-नेपाली साभा संक्षिप्त
 शब्दकोश । काठमाडौं: साभा प्रकाशन ।
 गौतम, कृष्ण, २०५९, आधुनिक आलोचना: अनेक रुप अनेक पठन ।
 काठमाडौं: साभा प्रकाशन ।
 नगेन्द्र (सं), २०४२, आचार्य रामचंद्र शुक्ल ग्रंथावली वारहवाँ भाग विश्व
 साहित्यशास्त्र । काशी: नागरीप्रचारिणीसभा ।
 शर्मा, मोहनराज, खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल्, २०६१, पूर्वीय र पाश्चात्य साहित्य
 सिद्धान्त । काठमाडौं: विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
 त्रिपाठी, वासुदेव २०४९, पाश्चात्य समालोचनाको सैद्धान्तिक
 परम्परा भाग २ । काठमाडौं: साभा प्रकाशन ।